ХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

ССС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

290 (10350) | 1963 оной декабриин 10, вторник | Сэн 2 мүнгэн

Химиин промышленностиие бүхы хэмжээгээр, түргөөр хүгжөөхэ, энээнэй үндэhэ hуури дээрэ арадай ажахын гол hалбаринуудта хими түргөөр нэбтэрүүлхэ зорилго табигдана.

(КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэhэн элидхэлhээ.)

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Пленум тухай

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

ПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум 1963 оной деин 9-дэ Кремлиин съезднүүдэй ордон соо нээгдээ.

Химиин промышленностиие түргэнөөр хүгжөөхэ гээшэ ажахын үйлэдбэриие дэбжээхэ, арадай байдал улам руулха шухалын шухала нүхэсэл мүн» гэhэн асуудал мэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаа.

нэ асуудалаар КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, -эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев эл хээ.

оюзна республикануудай компартинуудай ЦК-нуудай охи секретарьнууд, Центральна Комитедэй составта ороі партиин крайкомуудай, обкомуудай нэгэдэхи секреуд, союзна республикануудай компартинуудай ЦК-нуукретарьнууд — промышленностиие, барилгые хүтэлбэталаар бюрогой түрүүлэгшэнэр болон хүдөө ажахые бэрилхэ талаар бюрогой түрүүлэгшэнэр, партиин крайдай, обкомуудай химиин болон нефтиин промышленно, хүдөө ажахын асуудалнуудые эрхилдэг секретарьнууд, а республикануудай, хизаарнууд болон областьнуудай йно-гүрэнэй хиналтын комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр, а республикануудай компартинуудай ЦК-нуудай, паркрайкомууд болон обкомуудай промышленна болон хүжахын таhагуудые даагшанар, партиин зарим горкомуугородуудтахи райкомуудай, промышленно-үйлэдбэриин омуудай нэгэдэхи секретарьнууд, колхоз, совхозуудай бэриин управленинүүдэй парткомуудай секретарьнууд, а болон автономито республикануудай Министрнүүдэй үүдэй түрүүлэгшэнэр, промышленностиин болон хүдөө ын талаар союзна болон автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор, ажалшадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр, союзна болон автономито республикануудай госплануудай түрүүлэгшэнэр, томо экономическа районуудай түсэблэлгын комиссинуудай түрүүлэгшэнэр, совнархозуудай түрүүлэгшэнэр болон түрүүлэгшын орлогшонор, союзна республиканuудай барилгын министрнүүд болон барилгын хэрэгүүдэй талаар гүрэнэй комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр, РСФСР-эй болон союзна республикануудай экономическа районуудай барилгын талаар главна управленинүүдэй начальнигууд, научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэри таарууга эрхилхэ талаар союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй гүрэнэй комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр союзна республикануудай наукануудай академинүүдэй президентнүүд, химическэ машина бүтээлгын, хүнгэн промышленностиин болон хүдөө ажахын талаар хүдэлдэг эрдэмтэд, союзна республикануудай комсомолой ЦК-нуудай нэгэдэхи секретарьнууд, комсомолой зарим крайкомууд болон обкомуудай секретарьнууд, профсоюзуудай республиканска соведүүдэй түрүүлэгшэнэр, профсоюзуудай ЦК-нуудай түрүүлэгшэнэр, химиин промышленностиин томо предприятинуудай директорнүүд, главна инженернүүд болон мэргэжэлтэд, хүнгэн промышленностиин болон химическэ машина бүтээлгын предприятинуудай директорнүүд, главна инженернүүд, конструкторска бюронуудайнь начальнигууд, промышленностиин эдэ hалбаринуудай научно-шэнжэлэлгын институдуудай директорнүүд, химиин болон нефтиин промышленностиин томо барилгануудай хүтэлбэрилэгшэд, химиин промышленностиин предприятинуудай болон барилгануудай парткомуудай секретарьнууд, химическэ машина бүтээлгын научно-шэнжэлэлгын институдуудай парторганизацинуудай секретарьнууд, химиин промышленностиин предприятинууд болон барилгануудай, хүдөө ажахын үйлэдбэриин түрүүшүүд, зарим колхозуудай түрүүлэгшэнэр, зарим совхозуудай директорнүүд, союзна болон автономито республикануудай хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министрнүүд, хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ хизаарай болон областной управленинүүдэй начальнигууд, колхоз, совхозуудай, үйлэдбэриин управленинүүдэй, колхозууд болон совхозуудай мэргэжэлтэд, «Сельхозтехникын» республиканска, хизаарай болон областиин нэгэдэлнүүдэй түрүүлэгшэнэр, СССР-эй болон РСФСР-эй министрнүүд, комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр, түбэй организацинуудай, эмхинүүд болон зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, тэдэнэй орлогшонор, СССР-эй Госпланай, СССР-эй Госстройн, СССР-эй совнархозой, химиин болон нефтиин промышленностиин гүрэнэй комитедэй, химическэ болон нефтиин машина бүтээлгын гүрэнэй комитедэй управленинүүдэй начальнигууд, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй бэлэдхэлэй талаар гүрэнэй комитедэй хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой партийно-политическэ хүдэлмэрилэгшэд, түбэй газетэ, журналнуудай редакторнууд, КПСС-эй ЦК-гай аппарадай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, СССР-эй болон РСФСР-эй Верховно Соведүүдэй Президиумүүдэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд ЦК-гай Пленумэй хүдэлмэридэ хабаадахын тулада уригдаhан байна.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлhээр.

Химиин промышленностиие түргэнөөр хүгжөөхэ гээшэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие дэбжээхэ, арадай байдал улам hайжаруулха шухалын шухала нүхэсэл мүн

1963 оной декабриин 9-дэ КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэhэн элидхэл

нүүд! XXII съездын бэринүүдые, манай а программые Компарти, совет арад шууд оролдосотойгоор бэебайна.

унизмын материальическэ бааза байгуулэ партиин болон араэкономическа зорилго гэжэ съездын шиидүүд болон Програмонсолон тэмдэглэгдэнад hанана ёhотойт. ын үйлэдбэрилгын дые хүгжөөхын тулада й наука болон технийүйлалтануудые хэрэгураа, арадай ажахын н шухала hалбаринуургэнөөр хүгжөөхэ тал хүсэлэл оролдолгоёо болон арад гаргадаг ртиин бэелүүлдэг энэ ри, тэрэнэй бүхы уулга хадаа арадай шууд hайжаруулха, улам ургажа байгаа жые бүри хүсэдөөр зорилготой.

ышленностиин болон н, тэрэшэлэн хүдөө талаар үйлэдбэриие наар эмхидхэхэ, мүн жахые партийна таэлбэрилгые нарин hайжаруулха зорилухала хэмжээнүүд мартын болон ноябнумүүд дээрэ хараанэн. Партиин соёл хүдэлмэриин, ажаломмунис ёhоор хүын асуудалнууд нюенум дээрэ али буа зүбшэн хэлсэгдээ. дае ажал ябуулгаяа э ажахын байгуулалтын зорилгонуудые коммунизмын hайн hайхан үзэл бодолтойгоор арадые хүмүүжүүлгэтэй хододоо нягтаар холбодог байгаа, холбоношье. Тиимэ болохолоороо, ЦК-гай үнгэрhэн Пленумүүд, мүнөөнэй Пленум хадаа партиин Программаар табигдаhан шухалын шухала зорилгонуудые дотоодын болон уласхоорондын бодото эрхэ байдалнуудые хараадаа абан шиидхэлгэдэ зорюулагдаhан байха юм.

Революциин илаhанай hүүлээр коммунизмын түлөө тэмсэл ажахын байгуулалтын, экономикын талаар гол түлэб хэгдэхэ ёhотой гэhэн ленинскэ заабаринуудые манай парти хододоо хүтэлбэри болгодог. Гоё гоё үгэнүүд, юрэнхы революционно уряанууд, социализмын аша үрэ, булюу hайн байhан тухай юрэнхы бодомжонууд шэнэ общество байгуулгада туйлагдаhан бодото амжалтануудhаа үлүү ехээр олониитэдэ нүлөөлхэ гэжэ hанаха болоо hаа, даншье гэнэн хонгор ябадал болохо байна.

Революци тухай гоё гоё зоригжуулхы үгэнүүд энэ революциин бэлэдхэгдэжэ, хэгдэжэ байха үедэ капитализмда эсэргүү тэмсэлдэ хүнүүдые зоригжуулан бодхоодог байна. Революционно уряа, лозунгнуудай хүсэн угаа ехэ. Зүгөөр революциин илаhанай hүүлээр юрэнхы уряануудые табяад лэ, социализм болон коммунизм байгуулха талаар бодото ажал ябуулга hайнаар эрхилээгүй hаа, арадта хандаhан hайн hайхан уряанууд партиин бодото ажал ябуулгатай тааралдахаяа болихо байна. Эндэ уряа табихаhаа гадна, шэнэ общество, тэрэнэй экономикые, тэрэнэй соёл культурые байгуулха талаар бодото хүдэлмэриин тодорхой материальна удхань шиидхэхы шанартай байдаг.

Ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдэй үндэhөөр партийна органуудые үйлэдбэриин шэнжэ баримталан хубилгаhан ушар промышленностиие болон хүдөө ажахые бүри тодорхойгоор, зорилго хүсэнгеэр эрхилхэ, үйлэдбэриин тодорхой асуудалнуудые оролдосотойгоор, шууд сэхээр шиидхэхэ арга боломжо партийна организацинуудта олгоо. Түсэблэлгые hайжаруулха, техническэ политикые түбэй газарhаа бэелүүлхэ, капитальна барилгада гурим тогтоохо талаар ехэ хэмжээнүүд абтанхай. Эдэ хэмжээнүүд мүнөө hайн үрэ дүн үгэжэ эхилээ, саашадаа бүри hайн үрэ дүн үгэхэ байhаниинь сохомтой.

Советскэ Союзай промышленностиин продукци бүхы дээрээ hүүлшын арбан жэлэй турша соо 2,7 дахин нэмээ. Ажалай бүтээсэ хоёр шахуу дахин дээшэлээ. 8.500 шэнэ томо предприяти баригдаа.

Манай экономикын түргэнөөр хүгжэлгэдэ бидэнэр дадашоод, тэрэниие юрын, болохо ёhотойл ушар гэжэ тоолодог байнабди. Зүгөөр, нүхэдүүд, эдэ тоонуудай удха шанарые hанаад үзыт: 1953 ондо манай индустри тон томо болоhон байгаа. Тиихэдэ гансахан лэ арбан жэлэй турша соо тэрэнэй хажуугаар үшөө хоёр тиимэ томо юумэн бии болоо! Энэ хадаа замбуулинай дайда руу ниидэлгэ шэнги сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэнэ. Манайда омогорхохо, баясаха юумэнүүд бии!

Промышленностиин шухалын шухала түхэл янзын продукци гаргалгын хэр зэргээр дээшэлhые хараад үзыт:

	Үйлэдбэриин хэмжээн		Бодото ургалтань	Үйлэдбэри хэдэн дахин ургааб
	1953 ондо	1963 ондо (нэмэхээр хүлеэгдэнэ)		
Шэрэм (млн. тонноор)	27,4	58,7	31,3	2,1 дахин
Булад (млн. тонноор)	38,1	80,0	41,9	2,1 дахин
Машина бүтээлгын, металл болбосоруулгын продукци (млрд. түхэригөөр)	12	48	36	4 дахин
Электрын элшэ хүсэн (млрд. квч).	134,3	411,6	277,3	3,1 дахин
Нефть (млн. тонноор)	52,8	205,5	152,7	3,9 дахин
Газ (млрд. куб м)	8	91,6	83,6	11 дахин
Нүүрhэн (млн. тонноор)	320	530	210	1,7 дахин
Минеральна үтэгжүүлгэ (млн. тонноор)	7	20	13	2,9 дахин
Синтетическэ дабирхай, пластическа зүйлнүүд (мянган тонноор)	103,6	580	476,4	5,6 дахин
Химическэ утаhан (мянган тонноор)	62,3	310	247,7	5 дахин
Цемент (млн. тонноор)	16,0	60,6	44,6	3,8 дахин
Бүхы янзын бүдүүд (млн. погон. м)	6260	8634	2374	1,4 дахин
Дотор, гадар трикотаж хубсаhан (млн. хэhэгээр)	341	686	345	2 дахин
Арhан гутал (млн. параар)	238	461	223	1,9 дахин

Арбан жэлэй турша соо мебель худалдалга 5,2 дахин, холодильник болон телевизор 17 дахин, радиоприемник 2,6 дахин, час 1,7 дахин, велосипед 1,6 дахин, мотоцикл худалдалга 4,8 дахин нэмэhэн байна.

Хүдөө ажахыда горитой амжалтанууд туйлагдаа. Шэнэ газар элдүүрилhэнэй, ургасые дээшэлүүлhэнэй, мал ажалай продуктнуудые нилээд элбэгээр абадаг болоhоной ашаар хүдөө ажахын продуктнуудые абалга, гүрэндэ худалдалга горитойгоор дээшэлээ. Нёдондо жэлдэ 1953 онойхидо орходоо: ороohо таряан—1,8 дахин, мяхан—2,1 дахин, hүн—2,7 дахин, үндэгэн—3,2 дахин, саахарай свёкло—2 шахуу дахин, хлопок—12 процент ехээр худалдажа абтаhан байна.

Мүнөө жэлдэ сагай уларил тон муу байгаа гэжэ таанад мэдэнэт.

Хүйтэн үбэл, тиигээд ган гасуур ороной хүдөө ажахые эрхилдэг гол шухала районуудта ехэ хохидол ушаруулаа. Нёдондонойхидо орходоо бага ургаса абтаа, хэдэн миллион гектар намарай тарилга хосороо. Иимэ орёо эрхэ байдалда эрэгтэй, эмэгтэй колхознигууд, совхозуудай эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэришэд, үйлэдбэриин управленинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд хүйтэн үбэлэй болон ган гасуурай хэсүү хойшолонгуудые дабахын, ороноо ороohо таряагаар, бусад продуктнуудаар хангахын тулада угаа ехэ эмхитэйгээр ажаллаа.

Россин Федерациин олон районуудай ажалшад энэ хэрэгтэ ехэ туhа нэмэри оруулаа. Краснодарай хизаарай колхоз, совхозууд 202 миллион пүүд—түсэбөөр хараалагдаhанда орходоо 52 миллион пүүдээр ехэ ороohо таряа гүрэндэ худалдаа. Ставрополиин хизаар 127 миллион пүүд таряа Эхэ орондоо худалдаха түсэбтэй байhан аад 175 миллион пүүд, Саратовска область 165 миллион пүүд ороohо таряа худалдаа.

Энэ жэлдэ сагай уларилай муу байгаашье hаань, Украиныи колхоз, совхозууд 600 миллион пүүд шахуу таряа гүрэндэ худалдаhан байна. Баруун-Казахстанай хизаарай шэнэ газар элдүүрилдэг областьнууд, Урда-Казахстанай хизаарай колхоз, совхозууд ороohо таряа бэлэдхэхэ түсэбөө нилээд ехээр үлүүлэн дүүргээ. Молдавиин ССР-эй ажалшад тон hайнаар ажаллаа. Тус республика 40 миллион пүүд ороohо таряа гүрэндэ худалдаhан байха юм.

Узбегэй ССР-эй хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд ажалай элитэ ехэ илалта туйлаа. Гүрэндэ хлопок худалдаха уялгаяа тэдэнэр дүүргээ. Бэлэдхэлэй пунктнуудта 3 миллион 670 мянган тонно хлопок —нёдондо жэлэй энэ үеынхидэ орходоо 759 мянган тонноор ехэ хлопок тушаагдаа. Киргизэй ССР-эй колхоз, совхозууд хлопок бэлэдхэхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэhэн байна. Нёдондонойхидо орходоо нилээд ехэ хлопок Таджикистанда, Туркменидэ бэлэдхэгдээ. Бүхы дээрээ орон дотор 5 миллион 130 мянган тонно хлопок худалдажа абтаа. Энэ хадаа совет ороной хлопок ургуулгын бүхы түүхэдэ үзэгдөөгүй үндэр баян ургаса болоно гээшэ. Грузиин республика 186 мянган тонно эрхим сортын сайн набшаhа тушаажа, 1965 ондо тушаахаар хараалhан хэмжээгээ энэ жэлдэ үлүүлhэн байна.

Хүдөө ажахыда колхоз, совхозуудай байгуулагдаhанай ашаар лэ иимэ ехэ ган гасуур тэсэгдэhэн байна гээшэ. Манай социалис хүдөө ажахын ажалшадта алдар соло.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи хуудаhанда)

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэлэй үргэлжэлэл

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

Худөө ажахын шухала шухала продукциие мүнөө жэлдэ бэлэдхэлгын хэмжээе 1953 онойхитой сасуулха болоо һаа иимэ байна:

	Бэлэдхэлэй хэмжээн		Бодото ургалтань	Хэдэн дахин нэмээб?
	1953 ондо	1963 ондо (бэлэдхэгдэхээр тухайлагдана		
Орооһо таряан (млн. пүүдээр)	1.899	2.735	836	1,4 дахин
Хлопок (млн. тонноор)	3,9	5,2	1,3	1,3 дахин
Саахарай свёкло (млн. тонноор)	22,9	42	19,1	1,8 дахин
Хартаабха (млн. тонноор)	5,4	8	2,6	1,5 дахин
Овощ (млн. тонноор)	2,5	6,3	3,8	2,5 дахин
Наран сэсэг (млн. тонноор)	1,8	3,1	1,3	1,7 дахин
Мяхан (млн. тонноор)	3,6	9,4	5,8	2,6 дахин
Һүн (млн. тонноор)	10,6	28,8	18,2	2,7 дахин
Үндэгэн (млрд. монсогор)	2,6	8,7	6,1	3,3 дахин
Нооһон (мянган тонноор)	197	384	187	1,9 дахин

Орон дотор мүнөө жэлдэ 1953 онойхиһоо 836 миллион пүүдээр ехэ орооһо таряанай бэлэдхэгдэһэн байгаашье һаань, таряан, гол түлэб шэниисэ мүнөө жэлдэ манайда дуталдана. Зарим хэмжээнэй орооһо таряа правительство хариин оронуудһаа худалдажа абаха баатай болоһон байна. Урдань бүхы дээрээ энээнһээ багашье орооһо таряа абадаг байхадаа, орооһо таряа худалдадаг аад, мүнөө өөһэдөө худалдан абажа байнабди гэжэ бодомжолдог тиимэ хүнүүд олдохо байна бшуу.

Иимэ хүнүүдтэ юун гэжэ хэлэхэ хэрэгтэйб? Хүн зониие талха таряагаар хангаха талаар Сталинай, Молотовой онол аргануудые хэрэглэбэл мүнөө жэлдэшье орооһо таряа хариин оронуудта худалдажа болохо байгаа. Тус аргань иимэ һэн: талха таряагаа гадаадын оронуудта худалдадаг байгаабди, тиихэдэ талха хилээмэнэй дутаһанһаа боложо зарим районуудай хүнүүд үлэсхэлэндэ дайрагдадаг, туража үхэдэгшье байгаа. Нүхэдүүд, иимэ баримта бии байгаа. 1947 ондо ороной хэдэн областьнуудта, жэшээлхэдэ, Курска областьдо хүнүүд туража үхэһэн байха юм. Тиихэдэ талха таряагаа худалдадаг байгаабди! Энээниие парти эрид шууд буруушаагаад, иимэ аргануудые эсэслэн зайсуулһан байна.

КПСС-эй ЦК, правительство хадаа хүн зондо үлүү бэрхэшээл тохёолдуулхагүйн тулада арадай аша туһые харан дуталдаха таряанай зарим хубиие худалдажа абаха гэжэ шиидхэһэн байгаа. Центральна Комитедэй болон правительствын эдэ хэмжээнүүдые бүхы совет хүнүүд һайшааха гэжэ би һанаха байнаб.

Худөө ажахын продуктнуудай бүри ехээр абтадаг боложо байһые шэнжэлхэдээ, гүрэнэй бэлэдхэлэй, илангаяа мал ажалай продуктнуудые бэлэдхэлэй гуримай эрид шууд хубилһыень онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

1940 ондо колхоз, совхозууд нэгэ миллион 360 мянган тонно мяха, тиихэдэ колхознигууд үмсынгөө ажахыһаа уялгата ёһоор — 805 мянган тонно, тайлбарилан хэлэбэл колхоз, совхозуудай тушааһанайхиин хахадһаа ехые оруулһан байна; тиихэдэ колхоз, совхозууд 4 миллион 259 мянган тонно һү тушааһан байгаа һаань, колхознигуудай үмсын ажахыһаа 2 миллион 194 мянган тонно һүн тушаагдаһан байха юм; колхоз, совхозууд, 185 миллион монсогор үндэгэ, хубиин ажахынууд 2 миллиард 494 миллион монсогор үндэгэ тушааһан байна.

1953 ондо колхоз, совхозууд 2 миллион 956 мянган тонно, колхознигууд үмсынгөө ажахыһаа—649 мянган тонно мяха; колхоз, совхозууд 7 миллион 554 мянган тонно һү, колхознигууд—3 миллион 92 мянган тонно һү; колхоз, совхозууд 1 миллиард 445 миллион, колхознигууд—1 миллиард 173 миллион монсогор үндэгэ гүрэндэ тушааһан байгаа.

Колхозуудай ниитын ажахые бэхижүүлэн хүгжөөхэ талаар партиин хэмжээнүүдые абаһанай ашаар колхознигуудай, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай үрхэтэнүүдһээ продукт уялгата ёһоор тушааха ябадал болюулха эрхэ байдал бии болгогдоо һэн. Энэ хэмжээе XX съездын болоһоной һүүлээр уданшьегүй парти бэелүүлээ гэжэ мэдээжэ. Колхознигуудай үлүү гараһан продукци кооперацида гү, али колхозно дэлгүүр дээрэ худалдагдадаг болоһон байха юм.

1962 ондо гүрэнэй худалдажа абаһан мал ажалай продуктнуудай: мяханай — 86 процентые, һүнэй—95 процентые, үндэгэнэй — 70 шахуу процентые колхоз, совхозууд тушааһан байна.

Мал ажалай продуктнуудые гүрэнэй худалдажа абалгын гуримай иигэжэ хубилһаниинь социально-политическэ ехэ илалта болоно. Мүнөө ороной орооһо таряанай, эдеэ хоолой бусад зүйлнүүдэй, промышленностьда хэрэгтэй болодог худөө ажахын түүхэй эдүүдэй хэрэглэмжые таряашадай үмсын ажахынууд бэшэ, харин колхоз, совхозууд, тайлбарилан хэлэбэл, социалис сектор хангана. Энэ илалтаараа бидэнэр омогорхохо ёһоороол омогорхонобди.

Худөө ажахын үйлэдбэриин байгууламжын схээр хубилжа байһые манай экономистнуудай дутамагаар шэнжэлдэг, хэблэлдэ, мүн аман үгөөр һулаар тайлбарилагдадаг байһаниинь гэмшэлтэй. Энээниие колхоз, совхозуудай байгуулалта тухай худал хуурмаг үгэ тараахадаа социализмын дайсад хэрэглэхые оролдодог байна. Колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин хүсэдөөр илаһан ушар хубиин, үмсын ажахынуудай социалис ажахыда орходоо ямаршьеб зэргээр булюу гэжэ дайсадай тараадаг худал хуурмаг хардалга гүрдэлгэнүүдые хүсэдөөр элишэлжэ үгэнэ.

Ниитын үйлэдбэриин түргэнөөр ургаһанай ашаар арбан жэлэй турша соо национальна доход 2,3 дахин нэмээ. Ажалшадай бодото олзо доход (нэгэ хүдэлмэрилэгшэдэ абажа тоолоходо) 61 процентээр ургаа, ниитын фондынуудһаа хүн зоной абадаг түлөөһэнүүд болон хүнгэлэлтэнүүд 17 миллиард түхэригөөр гү, али 2,3 дахин нэмэһэн байха юм.

Ороной экономикодо, арадай материальна болон культурна ажабайдалда үнгэрһэн арбан жэлэй турша соо ямар ехэ һайн хубилалтануудай болоһые совет хүн бүхэн элеэр харана.

Орон дотор гэр байра барилга угаа ехээр хэгдэнэ. Жэл бүхэндэ баригдадаг квартирануудай тоогой талаар Советскэ Союз эгээн лэ хүгжэнги капиталис оронуудые холо ахижа гараа. 1954 онһоо 1963 он хүрэтэр, арбан жэлэй турша соо городууд болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудта хамта дээрээ 630 миллион дүрбэлжэн метр байрын талмайтай гэрнүүд — 17 миллион үлүүтэй квартира, худөө нютагуудта — 6 миллион шахуу гэр баригдаа. 108 миллион хүн — Советскэ Союзай бүхы хүн зоной хахадынь шахуу шэнэ гэрнүүдтэ ороһон гү, али байраяа үргэдхэн һайжаруулһан байха юм.

Ехэ юумэ хэгдээ, зүгөөр бидэнэр бүри ехэ юумэ хэхые хүсэнэбди, тэрэниие заабол туйлажа шадахабди!

Техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ талаар партиин абаһан хараа шэглэл экономико хүгжөөлгэдэ угаа ехэ үүргэ дүүргэнэ. Һүүлшын арбан жэлэй турша соо наука, техникын эрхим туйлалтануудта үндэһэлэн 22 мянга гаран шэнэ түхэлэй машина, механизм, аппарат, элдэб түхеэрэлгэ ухаалан зохёогдоһон байна. Мүнөө үеын түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ хүдэлмэри эмхидхэлгэ арадай ажахын гол һалбаринуудые шэнэ шэнэ техникээр хангаха арга олгоһон байха юм. Шэнэ техникые үргэнөөр нэбтэрүүлһэнэй ашаар имагтал һүүлшын 5 жэлэй турша соо үйлэдбэриин гол фондынуудай хахад шахуунь шэнэдхэгдээ.

Үнгэрһэн арбан жэлэй хахад шахуу үе соо СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ долоон жэлэй түсэб бэелүүлэгдэжэ байна гээшэ. Мүнөө долоон жэлэй табадахи жэл дүүрэхэеэ байна, промышленна үйлэдбэриие дээшэлүүлхэ талаар даалгабари үлүүлэн дүүргэгдэхэ гэжэ хүсэд найдамтайгаар мүнөө хэлэжэ болохо байна. Табан жэлэй турша соо промышленна продукциие бүхы дээрэнь 51 процентээр нэмээхэ гэжэ хараалагдаһан байгаа һаа, үнэндөө 58 процентээр нэмэхэ болоно.

Оромнай табан жэлэй турша соо долоон жэлэй даалгабариһаа гадуур 14 миллион үлүүтэй тонно булад, 22 миллион үлүүтэй тонно нефть, 3 миллион шахуу тонно минеральна үтэгжүүлгэ, 3,8 миллион автомобильна шиинэ, 900 миллион үлүүтэй түхэригэй приборнууд болон автоматизациин хэрэгсэлнүүдые, 5 миллион түхэригэй химическэ түхеэрэлгэнүүдые, 27 миллион кубическа метр хабсаргагдадаг түмэр бетон зүйлнүүдые болон бусад олон продукци абаха байна. Үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргаха талаар долоон жэлэй даалгабари 3 миллиард тухай түхэригөөр үлүүлэн дүүргэгдэхэ. Табан жэлэй турша соо түсэбһөө гадуур 1,3 миллиард метр пумаажан бүд, 90 шахуу миллион паар арһан гутал гаргагдаа.

Совнархозуудай нютагай партийна болон профсоюзна организацинуудай, предприяти болон барилгануудай коллективүүдэй хабаадалгатайгаар 1964—1965 онуудай арадай ажахын түсэбэй проектые түсэблэлгын органууд мүнөө зохёожо байна. Энээнһээ хаража үзэхэдэ, **промышленна продукци үйлэдбэрилхэ хэмжээнэй талаар долоон жэлэй түсэбэй даалгабари болзорһоо урид үлүүлэн дүүргэгдэхэ гэжэ эли боложо үгэнэ.**

Партиин XXII съездын шиидхэбэринүүдээр хараалагдаһан агуухэ Программые дүүргэхын түлөө мүнөө совет арад ехэ добтолго хэжэ байна. Коммунис общество байгуулха манай агуухэ зорилго тээшэ түргэнөөр, үргэн далайсатайгаар дабшахын тулада энэ үедэ нэгэшье үдэрөө гээнгүйгөөр, бүхы арга боломжонуудаа ашаглаха шухала болоно.

Үйлэдбэриин экономическа аша туһые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ парти тусгаар анхарал оролдолго хандуулдаг. Үйлэдбэриин гол фондынуудые эрхимээр ашаглаха, промышленна предприятинуудые барилгын болзорые хороохо, тэдэниие түргэнөөр бүхы хүсөөрнь хүдэлдэг болгохо, продукциин шанар һайжаруулха хэрэгтэй. Техникын болон бүхы арадай ажахын гол шухала һалбаринуудтахи бүри түрүү шэглэлнүүдые хүгжөөхэ үргэн зам бидэнэр нээжэ үгэхэ ёһотойбди.

Эдэ һалбаринуудай нэгэниинь химиин промышленность болоно.

Химиин промышленностиие хүгжөөхэ тухай асуудалые партиин Центральна Комитет һүүлэй жэлнүүдтэ өөрынгөө Пленумүүд дээрэ хөёрдохёо зүбшэн хэлсэжэ байна. Энэ асуудалай 1958 ондо ЦК-гай майн Пленум дээрэ анха түрүүн зүбшэн хэлсэгдэһые таанад һананат.

Химиин промышленностьда парти юундэ иимэ ехэ анхарал хандуулнаб? Энэ һалбариие түргэнөөр хүгжөөхэ тухай бидэнэр яахадаа иимэ тусгаар анхарал хандуулнабибди? Научна шэнэ нээлтэнүүдэй хэгдэһэнһээ уламжалан, обществын техникые болон үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөлгэдэ эрид хубилалтын шата эхилдэг байгаа гэжэ мэдээжэ. Энэ хадаа ууралай хүсэ, дотороо дүрэдэг двигательнүүдэй, электрын элшэ хүсэ хэрэглэлгэһээ уламжалан үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөлгэдэ ёһотойл эрид хубилалта хэһэн байгаа. Физикэ, хими, биологи болон математикада агуухэ нээлтэнүүдэй хэгдэһэнһээ уламжалан манай үе сагта техническэ дэбжэлтэ улам түргэнөөр болоно.

Эрдэм ухаанда үндэһэлэн бүхы ажал ябуулгаяа эрхилдэг манай ленинскэ партиин түүхэтэ габьяа гэхэдэ, тэрэ хадаа политикын талаар революционно парти байхаһаа гадна, үйлэдбэриие, наука болон техникые хүгжөөлгын талаар түгэлдэр революционно хүсэн байһанаа бүхы дэлхэй дээрэ харуулдаг байгаа, харуулнашье.

Ехэл һонирхолтой бэшэ аал. Англиин уран зохёолшо Уэллсын 1920 ондо хэлэһэнэй ёһоор Росси харанхы балар байһан юм. Тиихэдэ Владимир Ильич Ленин Россие гүрэнэй шатаар электрын элшэ хүсөөр хангаха һанал бодол хэлэһэн юм. Энэ һанал бодолынь манай партиин хоёрдохи программа гэжэ нэрлэгдэһэн ГОЭЛРО-гой гайхамшагта түсэб соо найруулан хэлэгдэһэн байгаа. Нүхэдүүд, хараад үзыт. Социализмын болон коммунизмын материальна үндэһэ байгуулха талаар партиин бүхы ажал ябуулгада, тэрэнэй экономическа программа угаа ехэ удха шанартай гэжэ Ленин тоолодог байгаал. «Совет засаг тогтоогоод, бүхы ороноо электрижүүлээд байхада коммунизм болохо» гэһэн хошон үгэнүүдые В. И. Ленин хэлэһэн байгаа бшуу. Хэрбээ, Владимир Ильич Ленин мүнөө мэндэ байгаа һаа, иимэрхүүгээр хэлэхэ байгаал даа: совет засаг тогтоогоод, бүхы ороноо электрижүүлээд, арадай ажахыда химиие хэрэглээд байхада коммунизм болохо.

Орониие индустриализацилха, электрижүүлхэ тухай Ленинэй захяануудые дүүргэлгэ хуушанай Россие хүсэн түгэс Совет Социалис Республикануудай Союз болгохо арга коммунистнуудай партида, бүхы совет арадта олгоһон байна. Мүнөө Соведүүдэй орон промышленна үйлэдбэриингөө хэмжээгээр дэлхэй дээрэхи хоёрдохи гүрэн болоо, тиихэдэ дэлхэй дээрэхи түрүүшын, эгээн лэ хүсэн түгэс индустритай гүрэн болохо сагынь холо бэшэ болоо.

Наука болон техникын, эсэгэ оронойжмнай болон гадаадын оронуудай дүршэлэй һүүлшын жэлнүүдэй шэнэ шэнэ туйлалтанууд хадаа химиин индустриин бүри ехэ арга боломжотой байһыень улам хүсэдөөр элирүүлээ, обществын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөлгэдэ тэрэнэй дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлээ.

Химиин промышленностиие түргэнөөр хүгжөөхэ хэмжээнүүдые хараалхадаа, бидэнэр ороной бүхы арадай ажахые, илангаяа тэрэнэй шухалын шухала һалбаринууд болгошо худөө ажахые, арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгые хүгжөөн дэбжэлгээр шэнэ томо алхам бидэнэр хэбэ гээшэбди.

Эдэ бодомжонуудые хүтэлбэри болгон химиин промышленностиие саашадань хүгжөөхэ тухай асуудал КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй зүб хэлсэлгэдэ үшөө дахин ха гэжэ ЦК-гай Прези шиидхэһэн байгаа. Үн энэ хадаа коммунизмын риально-техническэ үн һуури байгуулха эгээн лэ рамжатай зам болон оно ганууд тухай шухала далнуудай нэгэн болоно.

I.

Ойрын долоон жэлэй туршада химиин промышленностиие хүгжөөхэ гол зорилгону

Нүхэдүүд! Мүнөө арадай ажахыда химиин промышленность түрүү зэргэдэ юундэ табигданаб гэхэдэ, химическэ продуктнуудые, синтетическэ материалнуудые хэрэглэлгэ болбол материальна үйлэдбэриин гол һалбаринуудта шэнэдхэн һайжаруулха үндэһэн хубилалтануудые хэхэ арга боломжо олгожо үгэнэ. Энэ шэнэдхэн һайжаруулга продукци гаргалгые түргөөр ехэ болгохо, тэрэнэй шанарые һайжаруулха, тиихэ зуураа капитальна гаргашалгые алмаха, үйлэдбэриин гаргашые бага болгохо арга олгоно.

Химиин асари ехэ ерээдүй тухай хэлэһэн codой агуухэ эрдэмтэн Д. И. Менделеевэй үгэнүүд манай үе сагта онсо ехэ хүсэтэйгөөр зэдэлнэ. Тэрэ иигэжэ бэшээ һэн: «Ородой химигүүдэй шэнжэлжэ урдиһэн багаханшье эрдэм ухаанай үндэһэ һуурие бага багаар үргэдхэжэ байхадаа, шэнэ ерэһэн үетэмнай Эхэ оронойнгоо амжалтада үни урда сагта туршагдажа үзэгдэһэн олон тоото ондоо аргануудта орходоо ехээр, зүбөөр туһалха, ерээдүйн туйлалтануудһаа—өөһэдөөл, хүн түрэлтэн лэ аша туһа абаха, гансал харанхы мунхаг, һүзэгтэ байдал хохидохо. Дэлгэрэн тараһан эрдэм арад зондоо ашатай туһатай байха».

Хими түүхэй эдэй баазые үргэдхэнэ, хубилган болбосоруулдаг промышленностьда шэнэ материалнуудые, худөө ажахые дэбжээн хүгжөөхын тула, арадай хэрэглэлэй эд бараа ехээр гаргадаг болохын, шанарыень һайжаруулхын тула эгээн ехэ ашагтай зүйлнүүдые үгэнэ.

Синтетическэ материалнуудые үйлэдбэрилэн гаргаха талаар химиин туйлаһан амжалтанууд техникын шэнэ һалбаринуудай: атомай хүсэ хэрэглэхэ, радиоэлектроникын, реактивна техникын болон бусад һалбаринуудай түргөөр хүгжэхэ эрхэ байдал байгуулаа.

Хэрбээ хилын саанахи дүй дүршэлые хараад үзэхэ болоо һаа, дайнай һүүлэй жэлнүүдэй туршада гол капиталис оронуудта химиин промышленность бүхы промышленна үйлэдбэриһөө хурдан түргэнөөр хүгжэһыень харангүй гаража болохогүй байна.

Хилын саана химиин промышленностиин хүгжэлтын онсо өөрсэ шэнжэнь юуб?

Химиин промышленностиин гол һалбаринуудай түүхэй эдэй бааза үндэһөөрөө хубилаа гэжэ нэн түрүүн тэмдэглэхэ шухала. Шулуу нүүрһэ, эдеэ хоолой болон бусад ургамалай шэнжэтэй түүхэй эд хэрэглэхын орондо органическа зүйлнүүдһээ бүтээгдэһэн шухала продуктнуудые, синтетическэ материалнуудые, азотно утэгжүүлгэнүүдые болон бусад олон химикадуудые үйлэдбэрилгэ мүнөө нефтиин, байгаалиин газые, нефть болон нефтиин продуктнуудые хубилган болбосоруулгада үндэһэлнэ.

Тэрэшэлэн химиин промышленностиин бүхы олон һалбаринууд сооһоо пластическа зүйлнүүд, химическэ утаһа, мүн минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилгэ эгээн түргэнөөр хүгжэһэн байха юм.

Химиин промышленностиин иимэ хурдан түргэн ургалта хадаа тэрэнэй экономическа талаараа онсо ехэ ашатай туһатай байһанаар тайлбарилагдана. Америкын хэблэлэй мэдээнэй ёһоор, США-гай химиин компанинуудай абадаг олзо бүхы болбосоруулгын промышленностьда абтадаг олзоһоо горитойгоор (олон ушарта 80 процентһээ үлүүгээр) ехэ болоно. Илангаяа нефтехимиин продуктнуудые үйлэдбэрилэн гаргадаг химическэ гол концернүүдэй олзо ехэ.

1957 онһоо 1962 он болотор химиин промышленностьда США-гай хэһэн капитальна һомололго 22 миллиард доллар гэхэ гү, али промышленностьда хэгдэһэн бүхы капитальна һомололгонуудай 13 процент шахуу болоно; Англи болон ФРГ дэ һүүлэй жэлнүүдэй туршада химиин промышленностьда хэгдэһэн капитальна һомололго 10—12 процент болоо. Тэрэшэлэн Франци, Итали болон Япондо химиин индустри түргөөр хүгжэнэ.

Манай орондо ЦК-гай майн (1958 он) Пленумэй һүүлээр химиин промышленностиие хүгжөөлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдана. Тиин ехэ юумэн хэгдээ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Химиин заводууд болон цехүүдые барилга үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдана. Түсэбтэ долоон жэлэй табан жэлэй туршада энэ һалбарида хэгдэһэн капитальна һомололго 5,3 миллиард түхэриг болохо. Энэнь майн Пленумэй урда тээхи совет засагай 40 жэл соо хэгдэһэнһээ 1,5 дахин шахуу ехэ юм. Табан жэлэй туршада химиин индустрида хэгдэһэн капитальна һомололгын жэлэй дунда зэргын ургалта 27 процентдэ хүрөө, гэхэ зуура бүхы арадай ажахыда энэ ургалта 9,6 процент болоһон байна. Манайда иимэ хурдан түргэнөөр ондоо ямаршье һалбари хүгжөөгүй юм.

Табан жэлэй туршада 35 завод, химиин 250-һаа олон томо үйлэдбэри хүдэлжэ эхилээ. Башкирида, Поволжьедо, Азербайджанда, Сибирь болон Дунда Азида байгаа эгээн үнэгүй түүхэй эд х лэдэг, химическэ продукц лэдбэрилхэ промышленно шэнэ томо түб газарнууд гуулагдаа. **Химиин про ленностиин гол фондну гурбанай хоёр хубинь— дууд болон цехүүд юм, түсэбтэ долоон жэлэй ту да бодхоогдоо.**

Шэнэ хүсэнүүдые ашаг га, хүдэлжэ байһан үйл риие нарижуулан һайжар га эдэ жэлнүүдэй туршад миин продукциие 89 пр ехээр гаргаха арга олгоо хэ зуура бүхы промышл продукциин ургалта 58 цент болоо. Энэ үедэ син ческэ дабирхай, пластич зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ дахин, химическэ утаһа дахин, минеральна үтэгж гэ—1,6 дахин ехэ болоо. тетическэ каучук, автом лиин шиинэ, сернэ кислот лон бусад продукци гор ехээр гаргагдадаг болоо.

Химиин промышленно хүгжэлтын мүнөөнэй хэм 1958 ондо байһан юум сасуулхаһаа гадна, ар ажахын эрилтэнүүдтэй, нойнгоо арга боломжону сасуулха хэрэгтэй гэжэ нар һайнаар мэдэнэт.

Химиин промышленно бүхы хэмжээгээр түргөөр жөөхэ, энээнэй үндэһэ һ дээрэ арадай ажахын гол баринуудта хими тү нэбтэрүүлхэ зорилго бигдана. Тиихын тула мышленностиин зарим һалбаринуудай ургалтые зуура бага зэргээр удаа ха хэрэгтэй боложо м Хүсэн түгэс химиин инду тай болоод байхадаа, би бүхы материальна үйл риин техническэ дэбж түргэдхэхэһөө, эдеэ х болон арадай хэрэглэлэй бараа элбэг дэлбэг болгох гадна, ехэ нөөсэ байгу байнабди. Энэ нөөсэ ор бүхы экономикые бүри гөөр урагшань дабшуулх га боломжо олгохо байн

Ойрын долоон жэлэй шада химиин промышл стиие хүгжөөхэ гол зор нууд ба арадай ажахыд мическэ материалнуудые рэглэхэ талаар гол шэг нүүдые хаража үзэлгэдэ хыем зүбшөөгыт.

Манай хэрэглэмжые то жо үзөөд, мүнөө байһан боломжоёо хараадаа ЦК-гай Президиум хим промышленностиие хүгж иимэ түсэб Пленумэй үз дэ табина:

1970 он болотор гол химическэ продукци үйлэдбэри ургалта:

Нэрэнүүд	1963 он	1965 он	1970 он	1963 он сасуулха 1970 он ургалт
Химиин промышленностиин шухала һалбаринуудай валовой продукци сасуулагдамал сэнгүүдээр (млрд. түх.)	8	10,5	24—26	3— да
Минеральна үтэгжүүлгэ — бүхыдөө (млн. тонно)	20,0	35	70—80	3,5 да
Ургамалнуудые хамгаалха, хоротонтой тэмсэхэ химическэ зүйлнүүд—хорлохо хүсыень тоолоходо (мянган тонно)	59,7	125,9	450	7,5 д
Пластмасса, синтетическэ дабирхай (мянган тонно)	580	950	3500—4000	6— да
Химическэ утаһа—бүхыдөө (мянган тонно)	310	444	1350	4,4 д
Автомобилиин шиинэ (млн. хэһэг)	22,5	26,0	44	2 да

Ерэхэ долоон жэлэй туршада химическэ продукци үйлэдбэрилгын юрэнхы хэмжээн 3—3,3 дахин ехэ болохо гэжэ таблицаһаа харагдана. Тиихэдээ жэлэй дунда зэргын ургалта 17—19 процент болохо ёһотой. СССР-эй бүхы промышленностиин валовой продукци дотор химиин промышленностиин хуби 1970 ондо хоёр дахин шахуу ехэ болохо байна.

Долоон жэлэй туршада 200 тухай шэнэ предприятинуудые бариха, хүдэлжэ байһан 500-һаа олон предприятинуудые шэнэдхэн һайжару хэрэгтэй. Энэ зорилго миллиардһаа дээшэ тү гаргашалха бологдоно. Э һээ гадна, химиин индуст түүхэй эдэй болон энерге скэ баазые үргэдхэлгэдэ, тическа зүйлнүүдые хуби болбосоруулха мэргэжү дэһэн үйлэдбэриие байгу да 8 шахуу миллиард тү хэрэгтэй болохо юм. Х

(Үргэлжэлэлынь 3-да нюурта)

ЛЕНИНГРАД. «Ленгипрохим» гэжэ институт хадаа синтетическэ утаһа—нитрон гаргахада шухала болодог химическэ шэнэ продуктые—роданиста натри гаргаха цехэй технологическа түхеэрэлгэнүүдые ухаалан зохёогоо. Зураг дээрэ: технологическа бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ Н. В. Дамье, модельнэ мастерскойн начальник И. А. Копылов роданиста натриин цехэй моделиие хаража байна.

ТАСС-ай фотохроник.

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэhэн элидхэлэй үргэлжэлэл

(...хиниинь 1—2-дохи нюурнуудта)

...а бүтээлгые хүгжөөл- ...5 миллиард түхэриг hо- ...охоор хараалагдана. ...уудые барилгада, поли- ...овэ амhартануудые бү- ...дэ, тэрэшэлэн үтэгжүүл- ...ые хэрэглэхэ машина- ...е бүтээхын тула 3 мил- ... шахуу түхэриг гарга- ...даха байна. Барилгын ...трие хүгжөөхын тула ...ллиард түхэриг тооной ...е хараалха хэрэгтэй бо-

...иин промышленностиие ...элгэдэ, хүдөө ажахыда ...эдэнь хими нэбтэрүүл- ...хэгдэхэ капитальна hо- ...гын бүхы мүнгэн 42 ...ард түхэригhөө дээшэ ..., тэрэ тоодо хүдөө ажа- ... хими нэбтэрүүлгэтэй ...отой гаргаша 10,5 мил- ... тухай түхэригөөр то- ...йлогдоно.

...ай парти, правитель- ...совет засагай бүхы жэл- ...й туршада түрүүшынхеэ ...й эрилтэнүүдые хангал- ...сэхэ холбоотой үйлэдбэ- ...hалбарие хүгжөөлгэдэ ...ехэ капитальна hомолол- ...кэ арга боломжотой бо- ... Хүдэлмэришэн анги, ...ша арад засагаа гартаа ..., бүхы хүсэ шадалаа, ... зөөрэ хүндэ индустри ...улгада шэглүүлхэ баатай ... hэн. Манай ороной түү- ...хүгжэлтын ябаса иимэ ...а бэлэй. Империализм- ...эhэн тэмсэлдээ илажа ...ын, социализм амжалта- ...ар байгуулхын тула тү- ...шулуу нүүрhэ, нефть, эл- ... янзын машинануудтай ... хэрэгтэй hэн. Владимир ... Ленинэй хэлэhэнэй ..., хүндэ промышленность ...улхын тула бидэнэр бү- ...умэндэ, hургуулидашье алмалта хэхэ баатай болоо hэмди.

Манай арад партиин хүтэлбэри доро эрхим hайн хүндэ индустри байгуулаа. Мүнөө гүрэмнай арадай хэрэглэмжые сэхэ хангахын тула эдеэ хоолой зүйлнүүдые, үргэн хэрэглэлэй эд бараа ехээр гаргадаг болохын тула хими, хүдөө ажахы болон хүнгэн промышленностиие хүгжөөлгэдэ түйлай ехэ зөөри гаргажа үгэхэ аргатай болоо. Совет хүнүүдэй ажабайдалые hайжаруулха зорилгые шиидхэлгэ бата бэхи үндэhэ hууритай боложо байна.

Нүхэдүүд! Химиие хүгжөөлгэдэ ехэ капитальна hомололго хэгдэхээр хараалагдана. Илангаяа түрүүшын шатада иимэ ехэ hомололго хадаа бүхы хүсэеэ шангадхахые, материальна арга боломжонууд болон эд зөөрэе алмажа байха эрилтэ табиха юм гэжэ ойлгосотой бээз. Теэд иимэ гаргаша хэхэ хэрэгтэй, юуб гэхэдэ, хими болбол хүдөө ажахын үйлэдбэриие эгээн түргөөр дэбжээхэ, хүнгэн промышленность болон арадай ажахын бусад зарим hалбаринуудые түргөөр хүгжөөхэ арга боломжо олгожо үгэнэ.

Химиин промышленностиие хүгжөөлгын хараалагдажа байhан иимэ хэмжээн дэлхэй дээрэ үзэгдөөгүй юм. Теэд бидэнэр, коммунистнууд, совет хүнүүд — ажалша хүнүүд гээшэбди, тиимэhээ хэрбээ өөhэдынгөө хүсэл оролдолго, зориг, эршэ хүсэеэ мүнөөдэр Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэжэ байhан зорилгые шиидхэлгэдэ элсүүлээ hаамнай, энээнhээ бага бэшэ удха шанартай бусад зорилгонуудые партиин, арадай шиидхэhэн шэнги тиимэ амжалтатайгаар эдэ зорилгонуудай шиидхэгдэхэ байhанда гүнзэгыгөөр этигэнэбди.

II
Хими—хүдөө ажахын ...йлэдбэриие хүгжөөхэ түгэс хүсэтэй зэбсэг

...хэдүүд! Оньhожоруулга- ...амта химиие нэбтэрүүл- ...дөө ажахыда болоhон ...халай удха шанартай ...иин эгээн ехэ ажалай ...сэ түйлаха зам нээжэ үгэ- ...жэ хэлээ hаа үлүү болохо- ...үтэгжүүлгэ үргэнөөр хэ- ...хэдээ, уhалууриин барил- ...дые дэлгэрүүлхэдээ олон ...үудта орооhото болон ...ческэ ургамалнуудай ... тогтууритай ургаса хо- ... абажа байха аргатай ...обди.

...иие хүгжөөхэ хараа бо- ... анхаралдаа абан, хү- ...жахын тодорхой зорил- ...д болон арга боломжые ...ка үзэхые зүбшөөгыт. ...ай, гүрэнэй ургажа бай- ...рилтэнүүдые дүүрэн хан- ... хэмжээнэй хүдөө ажа- ...продуктнуудые абаха зо- ... КПСС-эй Программа ...абигданхай. ...тральна Статистическэ ...вленииин тоолоhоной ... манай ороной хүн зон ...оной январиин 1-дэ 226 ...ион тоотой болохо, 1970 ... эсэстэ —250 миллион, ...дэ 1980 оной эсэстэ со- ...радуудай бүлэ тухайлха- ...0 миллион хүн болохо ... Ороноо эдеэ хоолоор, ...лэлэй эд бараагаар хү- ...үүрэнээр хангахын тула, коммунис обществын элбэг дэлбэг баялигта манай арадай хүртэлсэхэ арга боломжо байгуулхын тула бидэнэр мүнөө бүхы хүсөөрөө оролдохо байhамнай мэдээжэ.

Совет гүрэндэ хэды шэнээн, ямар продуктнууд хэрэгтэй болохоб? Хүдөө ажахын урда химиин нээhэн шэнэ арга боломжонуудтай дашарамдуулан зарим бодомжонуудые hануулха, зарим нэгэн тоонуудые тодорхойлко хүсэлтэйб. Хүдөө ажахын продуктнуудые ороной хэрэглэхэ хэрэглэмжые тодорхойлходоо бидэнэр хүн бүхэнэй мүнөө хэрэглэжэ байhан хэмжээнhээ эшэ абанагүйбди. Харин научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай дурадхаhан нормонууд хараада абтана. Эдэ нормонуудай ёhоор мяха, hү, үндэгэ, овощ, жэмэс болон бусад эгээн hайн шанартай продуктнууд урдынхиhаа нилээд ехээр хэрэглэгдэхэ юм. Энээнтэй дашарамдуулан хилээмэ хэрэглэлгэ бага болохо байhаниинь мэдээжэ.

Гүрэнэй бүхы хэрэглэмжые хангаха гэжэ хараадаа абан, эдеэ хоолой иимэ хэмжээнэй продуктнуудые абаха хэрэгтэй болоно:

	1970 он	1980 он
...он (миллиард пүүд)	14—16	18—19
...эгдэhэн мяхан (...н. тонно)	20—25	30—32
... (млн. тонно)	115—135	170—180
...р (млн. тонно)	10	12

... хэмжээе түйлаха гээшэ ... ажахые хүгжөөхэ та- ...партиин, арадай гол зо- ... болоно. Энэ хадаа ма- ...артиин Программые то- ...йгоор бэелүүлhэн яба- ...ун болоно.

...өө ажахын бүхы гү, али ... шахуу продуктнуудые ... таряанай ажахые хүг- ...этэй сэхэ холбоотой. ...оной байгаа hаа, мяха, ...олон бусад продуктнууд ...эхэ.

...оной баланс табиха- ...бидэнэр эдеэ хоолдо хэ- ...дэхэ орооhоной хэрэг- ...е хараадаа абахаhаа ... мүн мал ажалаашье ...трированнэ тэжээлээр ... хангахые хараалха ...бди. Энэ талаар тиимэ- ...и бэшэ ехэ алдуунууд ...эн юм. Орооhо тушаал- ... түрүүнэй захяа, үрэ- ...хоёрдохи, тиихэдэ мал ... тэжээлээр хангаха ту- ...наандаашье оруулдаг- ...айгаа. Иигэжэ захяа за- ... хубаарилха гээшэ үндэhөөрөө буруу ябадал мүн. Үрэhые хоёрдохи захяа дээрэ тооложо болохо аал. Таряашан хүндэ үрэhэн хододоо нангин юумэниинь байhан юм. Тэрэ өөрөө үлэсхэлэн байгаад, үрэhэндөө хүрэдэггүй hэн. Малаа концентрированнэ тэжээлээр хангаха ябадалые ямар нэгэн холын гурбадахи гү, али табадахи захяа гэжэ тооложо болохо гээшэ гү. Хэрбээ хэрэгтэй хэмжээнэй концентрированнэ тэжээл бэлэдхэгдээгүй hаа, мал ажалай талаар манай хараа бодолнууд оройдоол hайн hанаан болоод лэ үлэшэхэ гэжэ бидэнэр бүгэдөөрөө мэдэрхэ ёhотойбди.

Мал ажалда хэрэглэгдэхэ концентрированнэ тэжээл орооhоной балансын гол гаргаша ёhоороо болоно гээшэ. 1970 ондо 20—25 миллион тонно мяха абахын тула хэды шэнээн орооhон хэрэгтэйб? Хүдөө ажахын министерствын үгэhэн тоо бодомжые харуулхам. Би эгээн ехэ хэмжээень абанаб.

Бүхы мяхан	25 миллион тонно
тэрэ тоодо:	
үхэрэй мяхан	9,2 миллион тонно
гахайн мяхан	9,1 миллион тонно
хониной мяхан	2,8 миллион тонно
шубуунай мяхан	3,3 миллион тонно
ондоо малай мяхан	0,6 миллион тонно

115—135 миллион тонно hү, 68 миллиард үндэгэ абтахаар хараалагдана.

Мал шахан таргалуулхын тула нютагай эрхэ байдал, олоhон дүй дүршэл хараада абтажа, хуурай тэжээл, орооhото, тэрэшэлэн силос болон бусад шэмэтэ тэжээлнүүд хэрэглэгдэхэ байна. Бүхы тэжээл соо орооhоной хуби ба продукци абалгада гаргашалагдаха орооhон процентээр иимэ байха:

	Рацион дотор орооhоной хуби процентээр	Продукци абалгала гаргашалагдаха орооhон килограммаар
үхэрэй мяхан	30	2,5
гахайн мяхан	60	3
хониной мяхан	20	1,52
шубуунай мяхан	80	2,25
hүн	20	0,18

Продукци абалгада эды шэнээн орооhоной гаргашалагдаха байхадань, 1970 оной түсэбөөр хараалагдаhан мяха, үндэгэ абахын тула иимэ хэмжээнэй орооhон (тэжээлэй единицээр) хэрэгтэй болохо байна:

үхэрэй мяха абалгада	24 миллион 500	мянган тонно
гахайн мяха —«—	27 миллион 300	мянган тонно
хониной мяха —«—	4 миллион 200	мянган тонно
шубуунай мяха —«—	7 миллион 420	мянган тонно
hү абалгада —«—	24 миллион 300	мянган тонно
үндэгэ —«—	13 миллион 600	мянган тонно

Энээнhээ гадна үсхэбэрилгэдэ үлөөгдэhэн малда 23 миллион 400 мянган тонно концентрат гаргажа үгэхэ хэрэгтэй.

Тиимэ дээрэhээ дурсагдаhан хэмжээнэй мяха, hү болон үндэгэ абахын тула 125 миллион тонно тухай гэхэ гү, али 7 миллиард 500 миллион пүүд орооhон хэрэгтэй болоно.

Хүдөө ажахын министерствын тоо бодомжоор мал ажалай продуктнуудые абалгада орооhоной гаргаша бага зэргэ доогуур хэгдээ гэжэ зарим хүдэлмэрилэгшэд хэлэнэ. Хэрбээ тиимэ гээшэшье hаань, абахаар хараалагдаhан хэмжээнэй орооhон мал ажалай хэрэглэмжые яахадаашье хангаха байна. Гэхэ зуура, 70—80 миллион тонно үтэгжүүлгэ хэрэглэхэдээ 14 миллиард бэшэ, харин горитой ехээр, 18 миллиард пүүд орооhо абаха гэhэн тоо бүлэг эрдэмтэд-химигүүд КПСС-эй ЦК-да бэшэhэн бэшэг соогоо нэрлэнэ гээд хэлэе. Энэ бэшэг хэблэлдэ толилогдоо hэн.

Эдеэ хоолдо, тэрэшэлэн малда гаргашалагдаха орооhонтой хамта гүрэнэй бусад хэрэглэмжэнүүдые: промышленностиин болбосоруулха орооhон, нөөсэеэ нэмээхэ, газаа тээшэнь худалдаха гэхэ мэтэ эрилтэнүүдые хангахын тула тодорхой хэмжээнэй орооhон хэрэгтэй.

Орооhо тарая ехээр абадаг болохо асуудал партиин зүгhөө үшөө 1953 ондо хурсаар табигдаhан байгаа. Теэд тэрэ үедэ бидэнэр бүхы хэрэглэмжэеэ хангаха аргагүй байгаабди. Бидэнэр хүдөө ажахыда хэрэгтэй минеральна үтэгжүүлгэ эрилтынь ёhоор үгэхэ арга боломжо үгы байгаабди. Энээнгүйгөөр колхоз, совхозууд хэрэгтэй хэмжээнэй орооhо абахаар ургасаяа дээшэлүүлжэ шадахагүй байгаа hэн.

Түрүүшын үедэ парти орооhото ургамалнуудай тарилгын талмайе үргэдхэхэ зорилго табяа hэн. Тиигэжэ орооhо ехээр абаха, хүн зонойнгоо хэрэглэмжые бүри хүсэд дүүрэнээр хангаха, мал ажалые хүгжөөхэ hайн арга боломжонуудые байгуулха гэгдэhэн байгаа.

Тарилгын талмайе үргэдхэхэ гэhэн замда орожо, бидэнэр шэнэ газар эдлэжэ эхилhээр оройдоол нэгэ—хоёр жэлэй туршада ороноо орооhо таряагаар хангаха хэрэгые горитойхоноор хубилгажа, эдеэ хоолоор хангалгые hайжаруулжа шадаабди. Энэ хадаа бүхы совет экономикын хүгжэлтэдэ онсо ехэ үүргэ дүүргээ.

Орон доторнай орооhо абалга 1953 оной 5 миллиард пүүдhээ 1962 ондо 9 миллиард пүүд хүрэтэрөө ургаа, тэрэшэлэн орооhо худалдан абалга эдэл жэлнүүдтэ 1 миллиард 899 миллионhоо 3 миллиард 458 миллион пүүд хүрэтэрөө ехэ болоо.

hүүлэй жэлнүүдэй туршада, ехэ ган болоhон 1963 онhоо бэшэнь, бидэнэр жэл бүри орооhоной ниитэ суглуулбариие ЦК-гай сентябриин Пленумэй урда тээхи үеынхиhөө 3 миллиард пүүдhээ үлүүгээр ехэ болгообди.

Энэ үрэ дүнгые түйлаха хэрэгтэ шэнэ ба боро газарые ашаглалга элитэ ехэ үүргэ дүүргээ. Шэнэ газарые эдлэхэ талаар партиин, арадай хэhэн хүдэлмэриин түүхэтэ удха шанар КПСС-эй съездүүд болон ЦК-гай Пленумүүд дээрэ тэмдэглэгдэhэн юм. Гэбэшье мүнөөдэр энээн тухай үшөө дахин хэлэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, Советскэ Союзай дайсад hүүлэй сагта шэнэ газар тухай элдэб янзын хуурмаг үгэ тараана, шэнэ газарые ашаглаха политика хүлеэгдэhэн аша үрэеэ үгөөгүй гэжэ баталхые hэдэнэ. Буржуазна хэблэл мүнөө химиин асуудалнуудта орон ябадалыемнай шэнэ газар дээрэ тохёолдоhон бэрхэшээлнүүдтэй холбоотой гэжэ харуулхые оролдоно.

СССР-эй хүдөө ажахые «мэдэдэг иимэ хүнүүд» тухай юу хэлэлтэйб? Хашхарhан турлааг үгы болохо, харин шэнэ газар дээрэ совет арадай түйлаhан агууехэ габьяа хэтэ мүнхэдөө алдаршан байха.

Шэнэ газарые ашаглаха талаар Коммунис партиин политика hайн үрэ дүн асараа, арадта материальна ехэ баялиг үгөө. Совет арадта шэнэ газар эдлэлгын ямар олзо үгэhэн тухай тэмдэглэгдээ hэн. Шэнэ газарые ашаглалгада гүрэнэй гаргаhан гаргаша тухай, мүн ороной абаhан экономическа аша үрэ тухай Центральна Статистическэ Управлениин үгэhэн документые харуулхыем зүбшөөгыт.

«1954—1962 онуудай туршада шэнэ ба боро газарые ашаглаха талаар хэгдэhэн гаргашые харюулhан тухай мэдээн.

1954—1962 онуудай туршада шэнэ ба боро газар ашаглалгаhаа оромнай 1949—1953 онуудта бэлэдхэгдэhэн жэлэй дунда зэргын хэмжээнтэй сасуулхада 8 миллиард 200 миллион пүүд орооhо нэмэжэ худалдан абаа, тэрэ тоодо РСФСР-эй районуудта —4,4 миллиард пүүд, Казагай ССР-тэ—3,8 миллиард пүүд.

1954—1962 онуудта гүрэн шэнэ ба боро газар ашаглахын тула эдэ районуудта хэгдэhэн юрын капитальна hомололгоhоо гадна, 6,7 миллиард түхэриг гаргашалаа.

Мүн лэ энэ үедэ шэнэ ба боро газар ашаглаhан районуудта худалдаанай орооhоной ехэ болоhоной ашаар эрьесын налог болон гүрэндэ орооhо худалдажа абаhан совхозуудай олзо болгон гүрэн 10 миллиард шахуу (9,7 миллиард) түхэриг олзо нэмэжэ абаа.

Тиимэ дээрэhээ гансахан худалдан абтаhан орооhоной ашаар гүрэн шэнэ газар ашаглалгын районуудай хүдөө ажахыда хэгдэhэн бүхы мүнгэ зөөрэе бусаахаhаа гадна, энэ сагай туршада 3 миллиард шахуу түхэриг сэбэр олзо абаа.

Энэ 3 миллиард түхэригhөө гадуур шэнэ газар ашаглалгада хэгдэhэн капитальна hомололгын ашаар гүрэн совхозуудай болон бэлэдхэлэй организацинуудай үйлэдбэриин фонднуудые тухайлхада 4,7 миллиард түхэригөөр ехэ болгоо». Шэнэ ба боро газарые ашаглалга манда иимэ ехэ ашаг олзо үгөөл, нүхэдүүд.

Гэбэшье эдэ жэлнүүдэй туршада гансал орооhон ехээр абтаа бэшэ. Харин эдеэ хоолой продуктнуудай хэрэглэмжэ ехэ болоо. Илангаяа орооhо тарая хэрэглэлгэ ехэ болоо. **Ойрын жэлнүүдэй туршада орооhо абалгаяа таба—долоо миллиард пүүдээр ехэ болгохо гэхэ гү, али ниитэ суглуулбаряа жэлэй 14—16 миллиард пүүдтэ хүргэхэ гэhэн хойшолуулашагүй зорилго манай урда мүнөө табигдана.**

Таряанай ажахые хүгжөөхын тула саашадаа гансал тарилгын талмайе үргэдхэхэ замаар ябажа болохо гээшэ гү? Саашадаа бидэнэр иимэ замаар ябажа шадахагүй байна хабди. Манайда тарилгын талмайе үргэдхэхэ угаа ехэ арга боломжо бии. Теэд эдэ газарнуудые ашагтай болгохын тула хатааха, шулуу, бургааhанhаа сэбэрлэхэ гэхэ мэтэ хүдэлмэридэ тон ехэ зөөри гаргашалха хэрэгтэй. Мүнөө, эрхим hайн газарай ашаглагдаад байхада, мүнгэ зөөрэе хайшань гаргашалаа hаа олзотойб: химиин промышленностиие хүгжөөлгэдэ гү, али тарилгын талмайе үргэдхэлгэдэ гү? Эдэ зөөрэе химиие хүгжөөлгэдэ, минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгэдэ гаргашалаа hаа, олзотой ха юм даа. Мүнөө Совет орон газар таряаланiай талаар газараа ашаг ехэтэйгээр эдлэхын, ургаса ехээр ургуулдаг болоhоной ашаар хахалагдадаг газарай га бүхэнhөө орооhо бүри ехээр абадаг болохо бодото арга боломжонуудтай.

Орооhото ургамалнуудай тогтууритай hайн ургаса ходо абажа, ороной хэрэглэмжые дүүрэн хангаха хэмжээнэй орооhо абахын тула химиие хурдан түргөөр хүгжөөхэ, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые улам ехээр абадаг болохо хэрэгтэй.

Мүнөө колхоз, совхоз болон үйлэдбэриин управлениин, область ба республикын амжалтань гол ургамалнуудай, түрүүшын ээлжээндэ орооhо таряанай, тэрэшэлэн тусхайта районуудта — свёклын, хлопогой, хартаабха гэхэ мэтын ниитэ абтасын нэмэлтээр, ургасын дээшэлhэнэй үндэhөөр, орооhо тарая, свёкло, сэбэрлэгдээгүй хлопок тариhан, хахалагдаhан газарай гектар бүридэ хараадуулан тодорхойлогдохо болоно.

Гүрэндэ орооhо тарая, мяха, hү болон бусад продуктнуудые худалдаха уялгын хэр дүүргэгдэhээр тэдэнэй хүтэлбэриин шанарые гол болгон сэгнэдэг байhан олон жэлэй гуримда манай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд дадаhан байна. Гүрэнэй ашаг туhые сахиха гээшэ хүтэлбэрилэгшын тон шухала уялга байhаниинь элитэ. Оромнай шухала хэмжээтэй талха таряан ба эдеэ хоолой бусад продуктнуудтай байжа, хүн зоноо таhалгаряагүй хангаха ёhотой.

Гэхэ зуура, гүрэндэ продуктнуудые худалдаха түсэбүүдээ дүүргэhээрнь лэ ямар нэгэн ажахын хүдэлмэри сэгнэжэ болохогүй. Зуун гектар газарта хэды шэнээн продукци үйлэдбэрилhэниинь хүдөө ажахыдахи шиидхэхы үрэ дүн болохо ёhотой гэжэ бүри 1953 ондо ЦК-гай сентябриин Пленум дээрэ онсолон тэмдэглэгдэhэн юм. Минеральна үтэгжүүлгэ ехээр хэрэглэhэнэй үндэhөөр ажахыгаа ашагтай hайнаар эрхилхэ материальна арга нүхэсэлэй бии болоhон мүнөө сагта газарайнгаа гектар бүриhөө продукци үйлэдбэрилэн абалга колхозууд, совхозуудай ажал хүдэлмэриин гол хэмнүүр боложо байнхай.

Колхозой түрүүлэгшын гү, али совхозой директорэй ажал ябуулгые сэгнэхэдээ, гүрэндэ хэды шэнээн продуктнуудые худалдаhаарнь лэ бэшэ, харин гол түлэб хэды шэнээн продукт ямар үнэгэйгөөр үйлэдбэрилhөөрнь, тиигээд үйлэдбэреэ хүгжөөхын тула шухала ямар нэмэлтэ арга боломжо бии болгоhоорнь сэгнэхэ хэрэгтэй.

Хэрбээ хоёр ажахын хахалагдадаг газарайнгаа гектар бүриhөө адли хэмжээтэй продуктнуудые гүрэндөө тушаагаа hаань, тэдэниие адляар сэгнэдэг ушар манайда али олон үзэгдэдэг. Теэд нарибшалан хаража үзэхэдэ, нэгэ хүтэлбэрилэгшэнь ажахыгаа нүгөөдэhөөн hураггүй үрэ ехэтэйгээр эрхилдэг байха юм. Нэгэниинь хахалагдадаг газарай гектар бүридэ 20 центнер орооhо тарая ургуулжа абадаг, харин нүгөөдэнь оройдоо 15 центнер абадаг байна. Ажахые хүтэлбэрилгын шанар тухай хэлэхэдээ, энээниие хараадаа абангүй яажа болохоб?

Тодорхойлхо гол хэм хэмнүүрынь — үйлэдбэрилэгдэhэн продукци болоно. Али нэгэн ажахын гүрэндөө худалдаhан гү, али тушааhан продуктнуудай хэмжээн абтаhан продуктын ниитэ тооhоо гараха болоно. Хэрбээ ажахынууд географиин, хүрьhэнэй, уларилай талаар адли байдалтай, материальна адли арга боломжотой байбал, үйлэдбэреэ адляар эрхилхэ, нөөсэ арга боломжоёо шадаал hаа hайнаар ашаглаха ёhотой. Теэд олохон ушарта тиигэдэггүй байна. Колхозууд, совхозууд адли арга боломжотой аад, олохон ушарта үйлэдбэреэ адли бэшээр эрхилнэ. Тиимэhээ хүтэлбэрилэгшэдэй хүдэлмэрииешье ондо ондоогоор сэгнэхэ хэрэгтэй, гансал бэлэдхэлэй түсэб дүүргэлгээр хизаарлажа болохогүй. Тон багахан хүсэ, зөөри гаргаад, хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр абаха зуураа, бэлэдхэлэйнгээ түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэhэн хүтэлбэрилэгшэ эрхим hайнда, түрүүндэ тоологдохо ёhотой.

Үйлэдбэриин управленинүүдэй хүдэлмэрииешье иимээр лэ сэгнэхэ хэрэгтэй. Жэшээлэн хэлэбэл, үйлэдбэриин управлениин колхозууд болон совхозууд 50 миллион пүүд орооhо тарая хуряажа абаhан аад, хожомынь 75 миллион пүүдтэ хүрэтэр нэмээжэ үйлэдбэрилбэ гээшэ. Энэнь, абаhаар харахада, муу бэшэ шэнги байна. Теэд тэдэл ажахынууд газараа бүри hайнаар ашаглабал, 75 бэшэ, харин 100 миллион пүүд орооhо тарая ургуулжа абаха аргатай байгаа. Энээн дээрэhээ харахада, управлени дотор орооhо тарая ургуулжа абалгаяа 50 процентээр нэмээбэшье, колхозууд болон совхозуудынь бүхы арга боломжоёо дүүрэн хэрэглээгүй бшуу.

Бүхы хүтэлбэрилэгшэд — совхозуудай директорнүүд, колхозуудай правлениин түрүүлэгшэнэр, агрономууд, зоотехнигүүд, инженернүүд, үйлэдбэриин управленинүүдэй, партийна комитедүүдэй хүдэлмэрилэгшэд ажахы бүхэнэй нөөсэ арга боломжые hайтар шэнжэлхэ, мүнөө сагай эрдэм наукын, мүнөө сагай техникын аша туhаар газарай баялигые хүсэд дүүрэн хэрэглэхэ ябадал түйлаха уялгатай.

Ашаг ехэтэй болгохо гээшэ хүдөө ажахые хүгжөөлгын үндэhэн асуудал болоно. Гектар газарhаа 10 центнер орооhо таряанай орондо 20—30 центнер орооhо тарая ургуулжа абаха гээшэ ямар ушар удхатайб? Энэ хадаа ажалай бүтээсые хоёр—гурба дахин дээшэлүүлхэ гэhэн удхатай, промышленностииншье, хүдөө ажахыншье талаар манда эгээн шухала, эгээн гол зүйл болоно.

Энэ талаарнь абажа, хүдөө ажахын тодорхой зорилгонуудые, манай хүгжэлтын алас саашанхи арга боломжонуудые хараха хүсэл түрэнэ.

Дээрэ хэлэгдэhэнэй ёhоор, орооhо тарая ургуулан абалгаяа ойрын жэлнүүдтэ 14—16 миллиард пүүдтэ хүргэхэ ёhотой болонобди. Хэрбээ гектар бүриин 10 центнер ургаса абахаар бодобол, эды шэнээн орооhо тарая ургуулжа абахын тулада 233 миллион гектар газарта орооhото ургамалнуудые тариха хэрэгтэй байна. Харин мүнөө үедэ 136 миллион гектарта орооhото ургамалнуудые таринабди. Энээн дээрэhээ харахада, үшөө 97 миллион гектар газар нэмэжэ олохо хэрэгтэй болоно бшуу. Иимэ хэмжээтэй газар олобошье гэлэйбди, теэд тарилгынгаа талмайе үргэдхэhэниинь дээрэ гү, али газарай гектар бүриhөө абтадаг орооhо таряанай ургасые дээшэлүүлhэниинь үлүү ашатай туhатай гү гэhэн асуудал гарана.

Энэ ушарта, зоной хэлсэдэгэй ёhоор, гартаа карандаш барижа тоолохо хэрэгтэй болоно. Жэшээнь, 14 миллиард пүүд орооhо тарая абахын тулада элдэб ургасатай хэды шэнээн талмай дээрэ орооhото ургамалнуудые тариха хэрэгтэй болоноб?

— Гектар бүриин 10 центнер ургасын абтаха байбал—
233 миллион гектарта тариха хэрэгтэй;
— 20 центнер ургасын абтаха байбал —
117 миллион гектарта тариха хэрэгтэй;
— гектар бүриин 25 центнер ургасын абтаха байбал —
93 миллион гектарта тариха хэрэгтэй;
— гектар бүриин 30 центнер ургасын абтаха байбал —
77 миллион гектарта орооhото ургамалнуудые тариха хэрэгтэй болоно.

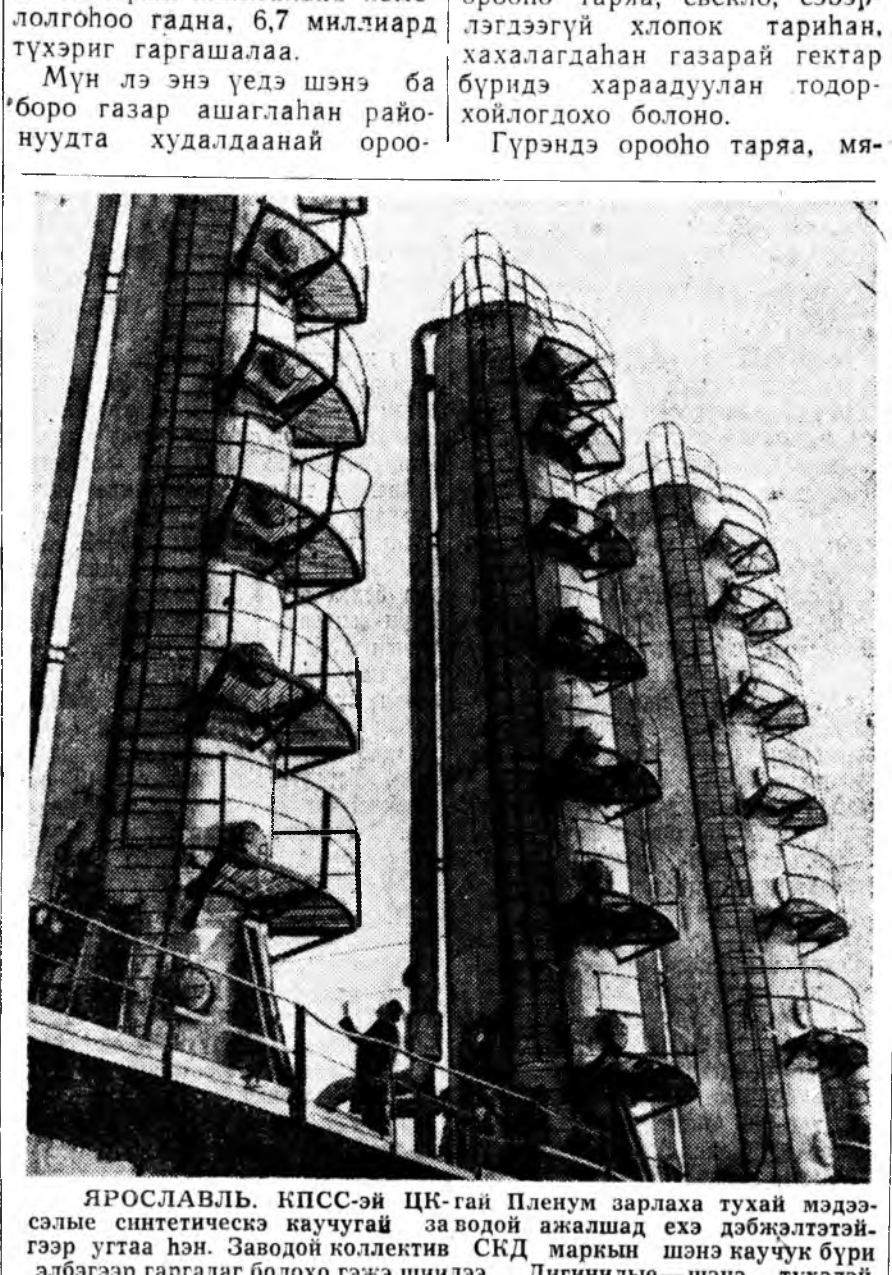
Нэгэл талыень—гектар газарта орооhо тарая ургуулжа абалгын гаргашые абаад үзэбэл, экономикын талаар ямар байхаб?

Экономистнуудай тодорхойлhоной ёhоор, 14 миллиард пүүд орооhо тарая абахын тулада иимэ талмай дээрэ тариха, эды шэнээн гаргаша хэхэ ушартай бологдоно:

Гектар бүриин 10 центнер ургасын абтабал	
Бүхы талмайнь	—233 миллион гектар
1 гектар газарта хэгдэхэ гаргаша (1962 оной бодото гаргашын тоосоогоор)	—51 түх. 50 мүнгэн
233 миллион гектарта хэгдэхэ гаргаша	—12 миллиард түхэриг
Гектар бүриин 30 центнер ургасын абтабал	
Бүхы талмайнь	—77 миллион гектар
1 гектарта хэгдэхэ гаргаша (5 центнер минеральна үтэгжүүлгын үнэ сэнгые, мүн нэмэлтэ ургаса хуряалгада гараха гаргашые хараада абалсан)	—70 түх. 60 мүнгэн
77 миллион гектарта хэгдэхэ гаргаша	— 5,4 миллиард түхэриг.

Тиимэ болохолооро, гектар бүриhөөнь 30 центнер ургасын абтаха орооhото ургамалнуудые тарижа ургуулхын тула хэгдэхэ гаргашын талаар 6,6 миллиард түхэригэй алмалта болохо байна.

(Үргэлжэлэлынь манай газетын удаадахи номерто гараха)

ЯРОСЛАВЛЬ. КПСС-эй ЦК-гай Пленум зарлаха тухай мэдээсэлые синтетическэ каучугай заводой ажалшад ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтаа hэн. Заводой коллектив СКД маркын шэнэ каучук бүри элбэгээр гаргадаг болохо гэжэ шиидээ. Дигинилые—шэнэ түхэлэй каучук гаргахада хэрэгтэй болодог зүйлнүүдые баридаг оньhо түхеэрэлгэнүүд.
ТАСС-ай фотохронико.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур.
1963 оной декабриин 10.

ЭНЭ НОМ УНШАГТЫ!

Буряадай номой хэблэл республикынгаа 40 жэлэй ойдо зорюулан «Буряад шүлэгэй дээжэ» гэжэ зургаан зуу шахуу хуудаһатай зузаан ном хэблэжэ гаргаһан байна. Дүшэн жэлэй турша соо, 1923 онһоо 1963 он хүрэтэр, манай поэдүүдэй бэшэһэн бүхы зохёолнууд сооһоо эрхимэй эрхимүүдыень шэлэжэ, энэ номдо оруулаһанхай.

Хэдэн үеын дүшэн юһэн поэдэй эгээ эрхим зохёолнууд ном соо толилогдохоһоо гадна, хүн бүхэнэйнь фото-зураг үгтэнхэй, тобшо намтарынь бэшэгдэнхэй. Тиимэһээ уншагшад Хоца Намсараев, Цэдэн Галсанов, Бато Базарон, Николай Дамдинов, Лунсан Тапхаев болон бусад олон поэдүүдһээ гадна, хорёод оной эхээр совет засагаа, Ленин багшаяа, Эхэ ороноо магтан, шүлэг дуунуудаа ханхинуулжа байһан Дондок-Ринчин Намжилонтой, Солбоной Туяатай, хорёод оной хоёрдохи хахадта Буряад ороноо суурятуулжа байһан Мүнхэ Сарьдагтай нюурпараа уулзаһан, гараа барилсаһан, хаража хөөрэлдэһэн шэнгеэр танилсаха байна. Гушаад оной эхээр ангиин дайсадые шэлэүүлэн, артель колхоз байгуулалсажа байһан поэдүүд: Дамба Дашинимаевтай, Бабасан Абидуевтай, мүн «Буряад орон» гэжэ суута дуунай автор, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда баатарай үхэлөөр унаһан Цыретор Зарбуевтай уншагшад золгон танилсаха.

Энэ ном уншахада манай үндэһэн буряад поэзиин созасагай жэлнүүдэй турша урган ургажа, хүгжэжэ ерэһэн замынь элээр харагдаха.

Буряад поэзиингээ эрхим зохёолнуудые уншагты.

Энэ номой нютагтатнай үгы һаань, «Книга-почтоор» захижа абаашуулагты!

Ш. Нимбуев.

Бэшүүрэй совхоздо

ҺАРА ХАХАДААР УРИДШАЛАН

Совхозой түрүү һаалишан З. Ц. Цыденжапова даажа байһан нютагай үүлтэрэй үнеэдэйнгээ толгой бүриһөө 10,5 һарын туршада дунда зэргээр 2130 килограмм һү һааба. Жэл соо үнеэн бүриһөө 1500 килограмм һү һааха түсэбөө нигэжэ болзорһоо урид үлүүлэн дүүргэбэ.

— Түрэл партиингаа зэлжээтэ Пленумда зорюулһан ажалаим бэлэг, — гэжэ нүхэр Цыденжапова дүн гаргалгын үедэ хэлэбэ.

ҮГЭДӨӨ ХҮРӨӨ

1962 оной түл болохо 441 толгой эрэ түлэгнүүдые зунай бэлшээридэ тарғалуулан, гурэндөө тушааха уялга Батомунко Очиров абаһан байгаа. Үедэ шанга ажалай, оролдолгын ашаар наһажаал эрэ хонин түрүүшын һарада 4 килограмм хүрэтэр таргалаа. Түлгэ бүриһөө дунда жэшээгээр 3,5 килограмм нооһо хайшалжа абаа юм.

Тэдэнээ гүрэндэ тушаахадаа, толгой бүхэнэйнь шэнгэн шэгэ дунда зэргээр 45 килограмм болобо. Бүхы хонидынь дунда, дундаһаа дээшэ хүшэтэй байгаа гэжэ сэгнэгдэбэ.

ДАРХАШУУЛ ТУҺАЛБА

Малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлэй үедэ нютагай үгэд Ц. Цыбдеев, Ц. Дамбаев, Б. Очиров, Б. Жамбалов, Б. Доржиев гэгшэд малшадта ехэ туһа хүргөө. Богонихон болзор соо эдэ нүхэд 4 хүүгэд звено эмхидхэжэ, эхэ хонидой 2 отарын байра һэлбэн заһажа дулаалаа, моридой байра бари. Хонинодто байрынь 2 гар табижа үгөө.

Д. Тогошиев.

ГЕОЛОГУУДАЙ АМЖАЛТА

Буряадай геологуудай управлениин музейдэ ороходо эдэб... зын гоё һайхан байгаалиин ... гэтэ баялигууд намайе харыт... һэндэл эндэ тэндэһээ ... улаан, шара үнгэнүүдээрээ ... хин харагдаг. Ушарынь хаанада, эндэмнай республикын геологуудай 1963 оной зунай ... хээрэ ябажа олоһон матери... нуудаар конкурс үнгэргэгдэ... байна. Конкурсын дүн гаргагда... Юрий Козлов, Петр Осокин ... шэгүүд хүтэлбэрилдэг үнгэтэ ... таллнуудые бэдэрдэг геологи... һайн амжалта туйлажа, түр... шын шагнуудта хүртэбэ. Мү... Юрий Гусевай партиин бэдэр... олоһон байгаалиин баян ... шэнүүд бүгэдэндэ анхарал... татаа. Эдэнэрэй дундаһаа Б... буйкын, Россошинной бэдэр... партинууд бултанһаа эрхим ... нэгтэ абажа, управлениин ... жуулгын Улаан туг, конкур... вагта хүртэһэн байна. Тэрэ... лэн геологууд Ю. Холод, ... Гусев, А. Андрияхинский, А. ... нецов, Б. Литвинский, А. П... сенко, Н. Кременицкий ... шударгы бэрхэ ажал ... сэгнэгдээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Геологу... музей соогоо.

Г. ... КИБАНОВ.

ЗУРГААН ДЭБЭ

Баруун Хэлгэ, Түгнын адаг тушаа тус голой баруун бэедэ һүүлэй хэдэхэн жэлэй туршада томохон тосхон түбхинэжэ, улам урган үргэнэ. Энэ хадаа Хяагтын үйлэдбэриин управлениин харьяата XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түб һуурин — Зургаан Дэбэ.

Эндэ колхозниигуудай шэнэ тоһо гэрнүүд олоор баригдахаһаа гадна, ниитын эхэнүүд байшангууд бодхогдожо, тосхоной гудамжые шэмэглэнэ. 300 хүнэй һууритай харалгын залтай клуб, правлениин байшан, зоной бууха колхозой гостиница, больница, 8 жэлэй һургуули, механическа мастерской, гараж, бани баригдаа. Һүүлшын 5—6 жэлэй хугасаада Ноёхоной колхозниигууд 80 гаран шэнэ гэрнүүдые барижа ороо. Гадна малай олон шэнэ байранууд баригдаба. Энэ шэнэ тосхоной шэнэхэ түхэл болбосон болоо.

Мал ажалай холын 11 гүүртэ, отаранууд дээгүүр малшадай байха хошоод байратай гэрнүүдые тус колхозой правлени барюулба. Тэдэнь газетэ, журнал, ном уншаха, радио шагнаха таһалгануудтай.

Тэрэшэлэн колхозой Мэнгэй, Зала, Сагаан-Хушуун, Түхэм гэхэ мэтын һуурин газарнуудшье нилээд болбосон тосхонууд болоо.

Колхоз нүүжэ ерэгшэдые угтахадаа тэдэнэрэй орохо шэнэ гэрнүүдые барина. Мүнөө колхозой барилгашад нүүжэ ерэгшэдтэ зорюулан 2 байратай гэрнүүдые барижа байха юм. Мүнөө хамта 30 шахуу тиимэ гэрнүүд баригданхай.

С. Билигтуев.

Хилын саанаһаа

Протокол эсэслэн баталагдаба

ПРАГА, декабриин 7. (ТАСС). Хани барисаан, харилсан туһалалсалга, дайнай хойто тээхи үеын харилсаа холбоон тухай чехословацко-советскэ договорой хүсэндэ бэеэ болзорые 20 жэлээр һунгаһан тухай протоколые Чехословакиин Социалис Республикын президент Антонин Новотный мүнөөдэр эсэслэн баталаа.

Чехословакиин Национальна суглаанай сесси декабриин 4-дэ болоһон, энэ протоколые нэгэн һанал-тайгаар һайшааһан.

Оманай арад тэмсэлээ үргэлжэлүүлнэ

КАИР, декабриин 7. (ТАСС). «Англиин һүүлшын солдадай Омаһаа гаража ошотор ябадаар буу зэбсэгээ хураахагүйдэй. Шуһанайнгаа һүүлшын дуһалай адхартар бэеэ даанхай байдалһаа түлөө бидэнэр тэмсэхэбди» гэжэ Оманай имам Галеб Бен Али «Аль-Гумхурия» гэжэ газетын корреспондентдэ мэдүүлээ. Англи Оманда эзэрхэдэг болохо һэдэлгэ гаргана. Юуб гэхэдэ, Омандахи баялиг—нефть тэндэхи хэрэгтэй гэдэ тэрэ хэлээ. Персидскэ тохойдо, Урда Аравиин хахад арал дээрэ өөрынгөө ашатус һые хамгаалхын тулада Оманиие бааза болгон хэрэглэхые Англи хүсэнэ.

«Арба мянга гаран Англиин солдат мүнөө Оманда бии. Тэдэнэр манай элинсэг хулинсагай газарые дэбһэжэ, хүнүүдые алана, хюдана, тосхонуудые галдана, городуудые усадхана. Англи хадаа Оманай арадай тэмсэл хэзэ дуран зоригые нугалха зорилго урдаа табина. Англиин колониальна ноёдууд «хубаарилан абаад, эзэрхэжэ бай» гэһэн хуушанай политикые хэрэглэнэ. Тэдэнэр Бени Гафер болон Бени Шекиль гэжэ үндэһэ яһатанай хоорондо сэбсэгэр тулалдаа һалхан һүжэрөөгөө. Бидэнэй тэмсэлээ зогсоохые Англи хүсэнэ. Англиин хашалта хэһээтэ хахаез бэлёодүй саѓта бидэнэр тэмсэлөө үргэлжэлүүлхэбди. Бидэнэр Оман арадай бүхы хаиинарта, иланхгаа араб оронуудтахи хаиинартаа хандажа, Англиин колонизаторнуудта эсэргүү тэмсэл хэлын тулада һайн дуратайниие Оман элэгэлхэнь уряалха баатай болохо байнабди» гэжэ Галеб Бен Али мэдүүлээ.

США-гай президентын дэргэдэ зүблөөн болобо

ВАШИНГТОН, декабриин 7. (ТАСС). США-гай сэрэгэй бюджетын болон атлантическа союзтай холбоотой асуудалнуудай талаар өөрынгөө дипломатическа болон сэрэгэй туһалагшанартай США-гай президент Линдон Джонсон час үлүүтэй саг соо зүблөө хээ. Зүблөөнэй дүүрэһэнэй һүүлээр гүрэнэй асуудалнуудай талаар Сагаан байшангай секретарь Пьер Сэлинджер нигэжэ мэдүүлээ. Холбоото Штадуудай сэрэгэй хүсэ шадалые тэрэ хэбээрнь үлөөхэ, тиихэдэ сэрэгэй хэрэгтэ мүнгэ зөөри гаргалгые алмаха хүсэлэнтэй байһанаа президент Джонсон онсолон тэмдэглээ. Гадаадыншга болон сэрэгэй политикэ бэелүүлдэдэ, Холбоото Штадууд: «Хүсэтэй, үнэн зүб болод баримталдаг, бэеэ баринги, тэсэмгэй байха ёһотой» гэжэ президент дахяад онсолон тэмдэглээ гэжэ Сэлинджер хэлээ.

Оборонын министр Макнамара, гүрэнэй секретарь Раск, оборонын министрэй туһалагша Уильям Банди, политика түсэблэдэг совёдэй түрүүлэгшэ У. Ростоу, национальна аюулгүй байдалай асуудалнууд талаар президентын туһалагша Макджордж Банди гэгшэд зүблөөн дээрэ байлсаа.

Пьер Сэлинджерэй заһанай ёһоор США-гай ороно хамгаалалгые түсэблэлгэтэй холбоотой асуудалнууд, олон оронэй хабаадалгатай аад, ядерна һомотой «Поларис» ракетанүүдээр хангагдаһан уһан дээгүүр ябадаг флот байгуулха тухай Парижда болохо байһан хэлсээтэй холбоотой асуудалнууд зүблөөн дээрэ зүбшөэн хэлсэгдээ. НАТО-гой совөдэй заседаниин энэ оной декабриин 16-да Парижда болохоёо байдалһааа уламжалан, НАТО-той холбоотой асуудалнууд мүн лэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Л. Джонсон пресс-конференци хэбэ

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 8. (ТАСС). Вашингтонһоо абтаһан мэдээнэй ёһоор, США-гай президент Линдон Джонсон декабриин 7-до пресс-конференци хээ. Тус пресс-конференци урид солосхогдоогүй, тиигээд Джонсоной ажаллагаг кабинет соо үнгэргэгдэһэн байна. Тэрээндэ имагтал «бараг бараг кор-респондентүүд» уригдаһан байгаа.

ЮПИ агентствын мэдээсэлэнэй ёһоор, США-гай урдын политикые үргэлжэлүүлхые һэдэхэ хүсэлтэйб гэжэ Джонсон элирхэйлэн мэдүүлһэн байна. ООН-ой Генеральна Ассамблейн XVIII сессиин делегадүүдэй үмэнэ декабриин 17-до Нью-Йоркдо үгэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб гэд тэрэ мэдээсээ.

Пресс-конференци дээрэ байлсаһан оборонын министр Макнамара США-гай президентын өөрынь түлөөлэгшэ боложо, Урда Вьетнам шалгалта хэхэ гэжэ ерэхэ неделидэ ошохо гэжэ Джонсон саашань мэдээсэһэн байна. Макнамара тэндэхи байдалтай танилсаха,коммунис хүсэнүүдтэ эсэргүү дайнай ямараар хэжэ байһые мэдэжэ абаха юм.

Италиин президент Сеньи, Англиин премьер-министр Дуглас-Хьюм, Канадын премьер-министр Пирсон болон Мексикын президент Матеостой һаяар уулзахаб гэжэ Джонсон мэдээсээ.

Урда тээнь түсэблэгдэһэн ёһоор ерэхэ жэлэй эхээр Франциин президент де Голль США-да ерэжэ шадахаа болёо ха гэһэн мэдээ сонсогдоһон хадань Франци-Америкын хоорондохи харилсаа гурээгтэ угаа ерэхэ тайлбарилхаһаа Джонсон арсаба.

Һайн харилсаанай гэршэ

КОПЕНГАГЕН, декабриин 7. (ТАСС). Фелькетингын хэблэлэй таһаг соо үгэлдэдэр үгэ хэлэхэдээ, Даниин премьер-министр Е. О. Краг иигэжэ тэмдэглэбэ: «Премьер-министр Хрущев манай уряалые хүлеэн абаад, 1964 оной июньдэ Дани, Норвеги болон Швецидэ айлшалжа ерэхые зүбшөөгөө гэжэ мэдэжэ бидэнэр ехээр баясаабди». Энэ айлшалга, мүн миниин Советскэ Союз ошохоёо байһан ушар, тэрэшэлэн гадаадын хэрэгүүдэй министр Громыко болон Хеккерупэй бэедээ айлшалалга хадаа хойто оронуудай болон Советскэ Союзай хоорондохи харилсаанай һайн байдалые гэршэлэн харуулна.

Португалиин Гвинейдэ байлдаан болоно

КОНАКРИ, декабриин 7. (ТАСС). Португалиин Гвинейдэ африкан патриодуудтай болоһон байлдаануудай нэгэн үедэ Португалиин сэрэгүүдэй талаһаа хорин хүн алуулаа, арбан хүн шархатаа. Португалиин хидай десант буулгахые һэдэхэдэнь Геба мүрэн дээрэ шанга байлдаан болоо. Партизанууудай зүгһөө шанга сохилтын үгтэхэдэ колонизаторнуудай отряд сухарижа бааза тай болоо.

Шатар

Лубсама Гармаева дахинаа чемпион болобо

Наймадахи уулзалга. Мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаһан шатаршад Гармаева, Улымжиева гэгшэд энэ үдэр Синякова Маханова хоёрые шүүжэ, үшөө нэжэд очко өөһэд дээрээ бэшүүлбэ. Эдир шатаршад Нина Данзано Ринчинова, Люда Будаева, Ооржак гэгшэдые шүүгээ. Бусад шатаршад Соколова—Чекмарева, Бадмацыренова—Бережкова гэгшэдэй уулзалга тэнсэлгээр дүүрээ. Юһэдэхи уулзалгын үнгэрэгдэхэдэ Ачитуева Соколовые, Будаева Комлевае, Маханова Данзанае, Бадмацыренова Чекмаревае, Гармаева Ринчиновае шүүһэн байна. Ооржагай шатаршад наадаһан Улымжиева энэ үдэр муу байдалтай болошые һаа, хамгаалта, доботолгоо зүрхэтэйгөөр эмхидхэжэ, шахала очко абаба.

Республикын чемпион ябаһан Гармаева арбадахи уулзалгада Махановатай наадахадаа ороёдо 12 ябадал хээд, залуу шатаршанаа шүүжэрхёо. Улымжиевэтай наадаһан Комлева ябадалтай һаа, дотолгоо эмхидхэһэн шад аад, һүүл тээнь бэрагүйгөөр наадажа дахинаа шүүгдэбэ. Синякова Чекмаревае, Ринчинова Бережковае, Ооржак, Данзаное, Будаева Ачитуевае шүүһэн, Соколова Бадмацыренова хоёр тэнсэһэн байна.

Арба нэгэдэхи уулзалга. Энэ зүрхэтэйгөөр добтолһон багшанарай институдай студентка Ачитуева хоёрин гурбадахи ябадалдаа Улымжиевае шүүһэн байна. Гармаева 11-дэхи ябадалдаа Ооржагые шүүгээ.

Арбан хоёрдохи уулзалгын үнгэргэгдэхэдэ, Гармаева ехэ удаан саг тухашагбашье, һүүлэй үедэ Комлевагаа шүүжэ, урагшаа дабшаба. Улымжиева Будаевае, Чекмаревае Маханова, Ооржак Бережковае, Данзано Ачитуевае шүүһэн байна.

Һүүлшын—арбан гурбадахи уулзалгада Гармаева Ачитуевае шүүжэ, түрүү һуури эзэлбэ. Тиигэжэ хамта дээрэнь 12,5 очкотой болоһон Лубсама Гармаева дахинаа республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

11,5 очкотой Э. Улымжиева хоёрдохи, үнинэй шатаршан Бадмацыренова 8,5 очко абажа, гурбадахи һуури эзэлээ.

Удаадахи һууринуудые Будаева, Чекмарева, Ринчинова, Комлева болон бусад эзэлээ.

А. Игумнов.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) республикын чемпион Лубсама Гармаева Энгельсина Улымжиева хоёр наадажа байна.

Малшадта концерт

Чисаанын совхозой хоёрдохи отделениин агитколлективтэ 19 агитаторнууд тоологдодог юм. Тэдэнэр һаяхан семинар үнгэргэжэ, тодорхой зорилгонуудые урдаа табиба.

Агитколлективэй хүдэлмэридэ һургуулиин багшанар ехэ туһа хүргэнэ. Тэдэнэй олонхинь агитаторнууд. Тус тустаа участогуудые даажа абаад, зоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулна. Тиихэдэ эндэхи агитколлективтэ уран һайханай кружок эмхидхэжэ, малшадта ко... цертнүүдые харуулдаг бо...

Һаяхан Сагаан нуурай ... лиин гүүртэдэ һургуулиин ... дай хүсөөр һонирхолтой ... церт табигдаба. Ойрын ул... нүүдтэ Тураасгайн, Дар... тай хонинодто концерт ... руулагдахаар бэлэдхэгд... байхай. Уран һайханай ... жогые эндэхи клубые даа... рилнэ.

Ш. Цыбанов. ... худөө бэшэ...

Хори.

Халаахай

„ҮРӨӨҺЭН БӨӨРЭ"

Үрөөһэн гэжэ хоёр юумэнэй нэгые хэлэгшэ ааб даа. Үрөөһэн хүл, гар, бээлэй, гутал, хүнэг амһарта түрүүтэн. Тэдэ бөөрэ хоёршье һаа, ондоохон удхатайгаар хэлэгдэдэг.

Эндэ тэрээхэн бөөрэ тухай дурдана бэшэ, харин бөөрэ шэнги хэнинь хэн гэшэгүй эжэл хоёр нүхэд тухай ярибади.

Закаменск хото Баянгол хоёрой хоорондохи улаан харгы дээрэхи нэгэ ехэ тосхон байра барилгаршье эһалахан, болбосон һуудалтай һуурин гэжэ хүрэнһөөр һануулха. Харгын хоёр тээгүүр жэрылһэн үндэр сагаан байшангуудай дунда клуб, библиотекэ, һургуули, магазин гэхэ мэтын томохон туранууд харагдаг. Энэмнай Зэдын аймагай «Победа» колхозой түб һуурин. «Победа» колхозноай управлениин соого барагхан ажахынуудай нэгэн байха. Тэндэ һургуули һударшье шудалһан хүнүүд олон. Инмэ болбосролтой арад зоной культурна эрилтэньшье ехэ.

Ажалай үдэрэй һүүлээр артелинин-клуб соо ёохой.

Ёохой ёохой ёохой яа

Ёохорлоно наадая.

Наадан зугаа игаруухай

Даараад ехэр дээгаржархай... Залуушуул клубта хүл гараа даараажа, тэсэ ядахадаа хатаржа дулаасадаг заншалтай. Хараашаншье нэхы дээгэл, хасабшатай малгайгаа үмдэнхэй, хабжаганалдадаг. Клуб соохи боғ шоройһыые богоно тулама.

— Клубаймнай ээзэн хэн... шаб,—гээд һаһажаал н... хүн бага хабжаганан асу...

— Хари, Абидуева биз... гээд нүгөөдэнь харюусаба.

Клубай хүршэ библиоте... үүдэн томо хара суурга ... руулшантай. Ном һудар ... габшалһан хүнүүд тэр... үүдэ тулаад бусадаг байна.

Библиотекые даагша Б... маева клубые даагша Абид... вагай үрөөһэн бөөрэ. Даа... хүдэлмэреэ ябуулангүй, т... нэгэн гудамжа урагша ... шонь хэмжэдэг ажалтай.

Соёл культурын хүдэлм... унтуулжархиһан Абиду... Бадмаева хоёрые адалг ха... хууртай халаахайтай «х... рэлдүүлхээр» болоо гэжэ ... дэнэртэ һануулнабди.

Е. Бадмаева.

НАТО ПОЛИТИЧЕСКЭ БЭРХЭТЭЙ ХЭСҮҮ БАЙДАЛДА ОРОНХОЙ

Президент Кеннедиин алуулһанай һүүлээр США-гай гадаадын политика хубилха гү? Баруунай союзнигуудай хоорондохи харилсаан Линдон Джонсоной США-гай президент болоод байхада хубилха гү? Иимэ асуудалнууд мүнөө бүхы дэлхэй дээрэ табигдаад болоо. «Атлантическа табан гол гүрэнүүдэй дүрбэндэнь—США, Англи, ФРГ болон Италида—һүүлэй хоёр һарын турша соо правительствануудынь һэлгэгдэһэн байна. Тиимэһээ иимэ асуудалнууд табигдаха зэргэтэйшье болоно.

Олонхи шэнжэлэгшэдэй һанамжын ёһоор США-гай гадаадын политикэ эхээр хубилхагүй байна. Хэдэ нэгэн һанамжануудта үндэһэлэн иимэ тобшолол хэгдэнэ. Дотоодын бархэшээл гэхэдэ, Кеннедиин хуушнаан проектнүүдэй дурагүйтэгэ гортоһоор гарадаг юм. Тиихэдэ Джонсон эдэ хуулиин проектнүүдые дэмжэхэ гэһэн уялга абанхай. Тиимэһээ энэ президент гадаадын политикада ехэ хубилалта оруулжа шадахагүй байна. Тиихэдэ нүгөөдэ ушар—болзохоо байгаа һунгуулиин кампани мүн лэ иимэрхүү ушар үүсхэнэ. Гүрэнэй секретарь, гадаадын политикын бусад хүтэлбэрилэгшэд түшээлһаа һуухагүй гэжэ мүнөө тоолотдоно. Эсэстэнь президент Джонсон үгэ хэлэхэдээ, мүн баруун оронуудтай дэ тушаалта ажал ябуулагшадтай хөөрэлдөөдөө урдын гадаадын политикые үргэлжэлүүлхэб гэжэ өөрөө онсолон тэмдэглэһэн байна бшуу.

Шэнэ президентын найдуулгануудта США-гай союзнигуудай дунда гарадаг мэдээжэ һанаа зоболгые зайсуулжа шадаагүй. Джонсоной политика «һаяар бүри эли тодоор нэйһүүрэн хэлэгдэхэ бэзэ» гэжэ Европодо найдана гэжэ ЮПИ агентствын Лондондохи корреспондент мэдээсэнэ.

Баруун Германиин канцлер Эрхардтай (декабриин 27—28-да), Италиин президент Сеньитэй (январиин 14—15-да), Англиин премьер-министр Дуглас-Хьюмтэй (февралиин 12—13-да) шэнэ президентын уулзаха болзорнууд сонсогдоо. Тиихэдэ Франциин президенттэй уулзаха болзор энэ расписаниин соонь оруулагдаагүй байха юм. Де Голль наһа барахан президенттэй февральда уулзаха ёһотой байһан юм. Тэрэ Джонсонтой уулзахые гол түлэб зүбшөөдэг, гэбэшье уулзаха саг болон газарынь тодорхойлогдоогүй байна.

Бүгэдэн шэнжэлгшэдэй ёһоор өөһэдынгөө союзнигууд тушаа США-гай политика ехээр хубилхагүй байгаад һаа, энэ хадаа США-гай баруун европын союзнигуудай хоорондохи харилсаанда хангалда хубилхагүй, тиихэдэ һэлгэгдэһэн правительствануудынь хэлэмжэ хэрэглэхэ арга, тураадаа хэрэглэхэ орролдого хамтын хэрэгтэ хэдэн дүримдэ ороогүй ... байна. Президент Кеннедиин алуулхаһаа һүүлээр үүдэн хүгжэһэн тэрэ Европын ... халданаа ... Аденауэр Европоор аяншалга хэһэн Уолтер Липпман иигэжэ бэшэнэ: «Манай үгэһэн зүбшөөлнүүдтэ, мүн манай «хүтэлбэриин» тушаа Европын... сэтгэл һанамжые... болоо».

Далласта болоһон ушарта ушар союзнигуудайнь хараһан байтар США-гай нэрые эхээр хухалаа, «баруунай нэгэдэл» соо хүгжэлтэ рихлы үүргэ дүүргэхэ талаар Америкын табидаг эрилтэнүүд мүн лэ хүндэгүй болоо.

Баруунайнгаа союзнигууд тушаа Кеннедиин президент байхада США-гай бэелүүлжэ байгаа политика хадаа нэгэдэмэл хүсэтэ Европо бии болгохо, Европын болон Холбоото Штадуудай хоорондо бага бахи холбоо байгуулха, тиихэдэ Европо НАТО-той холбоотой байгаа хэмжээгээр һаамдажа абаха юм. Энэ зорилгонууд дүүргэгдэхэ гэжэ найдажа, Кеннеди «нэгэдэмэл Европошье» үгы болоо, «Европын болон Холбоото Штадуудай хоорондо холбоо барилсахуужаа» гэжэ рашаа.

«Атлантическа нэгэдэлдэ» бэрхэшээл тохёолдохо гэжэ баруунай шэнжэлэгшэд оло дахин хэлажэ ехэ шээшьэ байгаа һаа, бодото байдалһаа шалтагалан түс асуудал тухай дахин дахинаа хэлэхэ байгаа болоно. Де Голль хадаа «НАТО-е шэнэдхэн хубилгаха» эрилтэ урда мэтэ хэһээр, мүн «олон талын хабаадалгатай ядерна хүсэнүүдэй» байгуулха хүсэлгө эсэргүү ябаһаар байна. Холбоото Штадууд иимэ хүсэнүүдые байгуулха ябадалые НАТО дотор бэелүүлдэг политикынгаа гол хүбин болгон табидаг байха юм. Америкын түсэбтэ Англи мүн лэ эсэргүүсэжэ хандадаг. Энээн тушаа Дуглас-Хьюм һаяхан иигэжэ тайлбарилжа: «Олон талын хабаадалгатай ядерна хүсэнүүдые» байгуулха хүсэл хэлсээнэй хабаадалсахые Англи ... эдэхдэжэ байгаа гэжэ ... Америкын сэрэгэй ... хэрэглэхэ гэһэн хэлсээ ... ФРГ-гэй да ... хилэ ... сагтар оруулхабди гэжэ найдадаг дээрэйхэ Америкын түсэбые шууд дэмжэдэг ... Гэбэшье НАТО дотор ФРГ-гэй баримталдаг зорилго ... хэжэ түрэдэг. Гүрэнэй секретарьиин консультант Р. Боуи, США-гай гадаадын политикые түсэблэгшэдэй нэгэн «НАТО дотор хүрэлхэл» зорюулагдаһан статья соогоо иигэжэ һануулна. «ФРГ өөрыгөө зориулжа түйлахын тулада де Голлиин дэмжэлгэ мэхэ гоохо гаргана. «Германиин (Баруун Германиин—С. И.) дэмжэлгэ һаа, де Голлиин наһаа бодол ехээр хубилха һэн» гэжэ Боуи онсолон тэмдэглээ. «Олон талын хабаадалгатай ядерна хүсэнүүдые» байгуулха түсэбэй хубиин хэсэг шиидхэгдэхэгүй байна. Энээние НАТО-гой гэшүүн оронуудай парламентариигуудай Ассамблейн һаяхан Парижда дабтан үнгэргэгдэһэн сессиин сэсэрлэхээр тон хабсаргаадаа ...

... ассамблейн ... НАТО-гой совидэй сессида уялгата бэшэ юм. Гэбэшье Лондоной «Таймс» газетын бэшэһэн ёһоор «Ассамблейн шиидхэбэриин тушаа ехэ һанамжа гараа». «Баруунай оронуудай хоорондохи зөрилдөөнэй хэлэлгэ нэгэдэм һүүлшын жэлэй турша соо элитэй һуурадаа» гэжэ Нью-Йорк Геральд трибюн газетын хэлэһэн хэлэлгэ бэрхэтэй байна даа.

«Нэгэдэмэл Европо» тушаа хэлэхэ болоо һаа, «Юрэнхы далгүүрэ» Англиин оруулхын хоорондохи хэрүүлэй тэнсэлгэ дэмжэлгэ, Тэрэнһээ гадна Вашингтоной ... шэнэдхэл ... болоод ... ФРГ-гэй ... Англиин гэшүүн болохо эрхэ үгтэхэ асуудал мүнөө тайлбарилагдашагүй болоно. Мүнгэн сангай асуудалнуудаар Англи ФРГ хоёрой хоорондо арсалдаан гарана. Мүн худөө ажахын политикые тодорхойлхо талаар «юрэнхы далгүүр» дотороо горитой зөрилдөөн болодог. «Европын нэгэдэлгэ нягтшье алхамаар урагшаа дабшаагүй», «Европые нэгэдүүлхэ зорилго хойшоо гара гараһаар», тус оронуудай национальна ашаһонирхолой тэмсэлһээ түлөө «Европын нэгэдэл» гэжэ «Европын нэгэдэлгэ» ... гэжэ ... газетэ «Юрэнхы далгүүрэй» оронуудай Люксембургдо болоһон Брюсселльдэ зүблөөнүүдэй тушаа шэнжэлэхэдэ хэлэһэн байна.

Европын оронуудай болон США-гай хоорондо худалдаа наймаа хэхэдэ таможенна түлөөһэ нииттэ багасаха хэлсээ хэлэхэ тухай хэлсээ ерэхэ жэлэй февральда болохо ёһотой юм. Энэ хэлсээн урагшагүйдэхэ, оройдоо эхилэшьегүй үлэжэ болохо тухай һэжэг түрэлгэ бэри мүнөө болоод гараа болоо. США-гай болон «юрэнхы далгүүрэй» зүрилдөөн улам шангадаһан байдалтай байна. Европын оронуудай хуу газарай ... олон урагшагүйдэхэ ... «Баруунай оронуудай хоорондохи ... Министрнүүдэй Советэй шиидхэбэриин ёһоор «юрэнхы далгүүрэй» оронуудай асарагдаха худалдаагай булаҗ гаражэ ... түлөөһэн нэмэгдэжэ болоһон байна.

Энэмнай Америкын хүдөө ажахын продукци ... Юрэнхы далгүүрэй ... урагшагүй ... улам шангадаһан байна бшуу.

«Баруунай нэгэдэл» дотороо харилсаа холбооной иимэ орёо бэрхэшээл байна.

С. ИВАНОВ. (ТАСС).

Сагаан улари

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэлэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэй байха, хойто аймагуудта бага хэмжээгээр саһан орохо. Баруун зүгэй ... секундын 3—7 метрэй һалхин ... лохо. Хойто аймагуудта 14—... бусад газар нютагуудта 9—... градус хүйтэн болохоор багсаа... на.

Декабриин 11—12-ой ... нүүдтэ республика дотор үүл... шэг байха, зарим нютагуудта ... саһан орохо. Баруун ... үгһөө һулахаанаар һалхилха. ... наай хойто аймагуудта 15—... бусад аймагуудта 12—17 гра... хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Редактор **Ц. О. ОЧИРОВ.**

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00596. Зак. № 7108.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур. 1963 оной декабриин 10.